

Betydningen af gældende ret for nye samfundsstrukturer i familiemæssig henseende

- Er lovgivningen på det familieretlige område hensigtsmæssig i forhold til de nye familiekonstruktioner i samfundet?

The influence on the exiting Danish laws in connection with new structures of society related to the family

- Is the legislation concerning the law of domestic relations appropriate in connection with the new family constructions in society?

af LIV DALAGER KJÆR

Gennem de seneste årtier er der sket en markant udvikling i den måde som vi danskere lever sammen på. Udviklingen skal ses ud fra et historisk perspektiv, hvor det i starten af 1900-tallet var det ægteskabelige forhold – mellem mand og kvinde – der var udgangspunktet for familien. Forældreskabet var knyttet til ægteskabet, og hele lovgivningen centrerede sig om den heteroseksuelle familie, som var kernen i samfundet. Dette ændrede sig som årene gik og blandt andet i takt med kvindernes frigørelse, disses indtog på arbejdsmarkedet – og den deraf følgende økonomiske uafhængighed – fulgte et opbrud i familiestrukturen. Med tiden fik man øjnene op for alternative måder at indrette sine parforhold og sit familieliv på, hvilket efterhånden også begyndte at afspejle sig i den familieretlige lovgivning. Banebrydende var det, da homoseksuelle i Danmark som det første sted i verden fik lov til at indgå registreret partnerskab i 1989, og siden da har et utal af lovændringer og tilpasninger i de homo-seksuelles favør vundet indpas i dansk ret. I relation til familiestiftelsen skal de lesbishes mulighed for at blive behandlet med assisteret reproduktion, der kom til i 2007, fremhæves som afgørende. Hermed blev alle kvinder ligestillet – i hvert fald i relation til dét at få et barn. Hvad angår forældreskabet, skulle der dog gå yderligere en årrække, førend forældrene i de lesbiske familier kunne registreres som juridiske forældre ligesom forældrene i hetero-seksuelle familier. Dette hænger sammen med, at de nugældende medmoderskabsregler bryder grundlæggende med generationers familieopfattelse. Medmoderskabsreglerne, som i 2013 gav to kvinder ret til juridisk forældreskab – som henholdsvis mor og medmor – på lige fod med en mor og en far, gav naturligt anledning til debat. Det stod herefter hurtigt klart, at området var vanskeligt at regulere, idet mange forskellige personers individuelle interesser tørner sammen. I dette speciale tages der afsæt i lovgivningens hensigtsmæssighed i forhold til de nye familiekonstruktioner i samfundet.

Indhold

Abstract	2
KAPITEL 1: Introduktion	3
1.1 Indledning.....	3
1.2 Problemformulering	3
1.3 Afgrænsning	4
1.4 Metode.....	4
1.5 Opbygning.....	5

1.6 Læsevejledning.....	6
KAPITEL 2: Medmoderskab.....	6
2.1 Børneloven	6
2.1.1 Børnelovens tilblivelse	6
2.1.2 Indførelsen af medmoderskabsreglerne	7
2.2 Medmoderskabsreglernes indhold.....	9
2.2.1 Børnelovens § 27.....	10
2.2.2 Børnelovens § 27 a.....	10
2.2.3 Børnelovens § 27 b.....	11
2.2.4 Børnelovens § 27 c.....	11
2.2.5 Børnelovens § 28.....	12
2.3 Danmark og internationale forpligtelser	12
2.3.1 Menneskerettighedskonventionens artikel 8	13
2.3.2 Børnekonventionens artikel 7.....	17
KAPITEL 3: Samvær	18
3.1 Forældreansvarsloven.....	18
3.1.1 Forældreansvarslovens tilblivelse	18
3.1.2 Indførelsen af samværsreglerne	19
3.2 Samværsreglernes indhold	19
3.2.1 Forældreansvarslovens § 19	20
3.2.2 Forældreansvarslovens § 20	20
3.3 Den kendte donors mulighed for samvær	22
KAPITEL 4: Medfaderskab.....	23
4.1 Børneloven	24
4.2 Adoptionsloven	25
KAPITEL 5: Afrunding.....	26
5.1 Konklusion	26
5.2 Referenceliste	26
5.2.1 Love og konventioner.....	27
5.2.2 Forarbejder	29
5.2.3 Retspraksis	30
5.2.4 Litteratur.....	30
5.2.5 Andet	31

Abstract

This thesis deals with the possibility for homosexuals to start a family – with a focus on lesbian couples. The main question of the thesis is to examine whether the existing Danish laws within family law in general, including the terms parenthood, adoption and assisted reproduction, are desirable and suitable. These days such a question is extremely relevant and interesting when

one considers the number of family types, which has turned up – for instance different homosexual families – where the adults in the family want to become parents. In this connection the need for assisted reproduction for the relevant parties – lesbians – arises. According to the rules about parenthood in lesbian families, it is possible for the woman who is not giving birth to be registered as the second parent – these rules will in the thesis be described, analysed and systematised. After that it will be discussed whether the rules are pursuant to The European Court of Human Rights, article 8 about the right to respect for private and family life. Furthermore the rules about one of the legal effects of legal parenthood – the right to visitation – will be described, analysed and systematised. The most important aspect in this part of the thesis is the question of the possibility for the donor, who is not anonymous, to be allowed visitation with the child he is related to in a biological way in case of a divorce of the two mothers. The question remains unresolved – and that is why it is not possible to present a legal position. The theoretical discussion will be expanded in the thesis. Finally, the thesis will shortly deal with the possibilities of parenthood for gays.

KAPITEL 1: Introduktion

1.1 Indledning

Dette speciale tager udgangspunkt i homoseksuelles muligheder for familiestiftelse med børn i Danmark anno 2017. Det primære fokus rettes imod lesbiske par og der tages afsæt i medmoderskabsreglerne, der blev indført i børneloven i 2013. Med disse regler blev den ikke biologiske mor i et lesbisk parforhold sidestillet med en mand i et heteroseksuelt parforhold, idet hun sammen med den biologiske mor fik mulighed for – som medmor – at påtage sig det juridiske forældreskab over sin partners barn. Medmoderskabsreglerne gør op med dét, der har dannet fundament for familier med børn i årtier – såvel internationalt som nationalt – nemlig barnets ret til to forældre af forskelligt køn. Det skabte stor debat op til reglernes vedtagelse og derfor er det relevant at vurdere, om medmoderskabsreglerne er forenelige med de forpligtelser, Danmark internationalt er bundet af – mere præcist Menneskerettighedskonventionens artikel 8 om retten til respekt for privat- og familieliv. Denne vurdering vil følge i kapitel 2.

I relation til lesbisk behandling med assisteret reproduktion med sæd fra en kendt donor, er udgangspunktet, at donor, fordi han er kendt, bliver far til barnet. Det er således en forudsætning for, at medmoderskabet kan etableres, at den kendte donor giver afkald på faderskabet. I de tilfælde, hvor donor gør det, og hvor han derefter ønsker samvær med sit biologiske barn, opstår spørgsmålet om han kan opnå samvær i medfør af reglerne i forældreansvarsloven. Dette vil blive diskuteret i kapitel 3. Til slut aktualiseres spørgsmålet om bøssepars muligheder for at opnå juridisk forældreskab, idet medfaderskabsbegrebet ikke på lige fod med medmoderskabsbegrebet, findes i børneloven. Dette vil blive vurderet i kapitel 4.

1.2 Problemformulering

Formålet med dette speciale er at afdække de problemer, reglerne om medmoderskab og den kendte donor i børneloven giver anledning til, herunder hvorvidt nugældende samværsregler i forældreansvarsloven kan påberåbes anvendt af en kendt donor i relation til det lesbiske pars børn, han er biologisk knyttet til. I specialet vil blive redegjort for børnelovens og forældreansvarslovens tilblivelse samt dén ændring af de respektive love, der er central i kapitlerne om henholdsvis børneloven og forældreansvarsloven. Begrebet assisteret reproduktion vil der tilige blive redegjort for. Derudover vil nugældende medmoderskabsregler i børnelovens §§ 27-28 og samværsreglen i forældreansvarslovens § 20 blive beskrevet, analyseret og systematisere-

ret. Det vil blive vurderet, om medmoderskabsreglerne er forenelige med Menneskerettigheds-konventionen og i denne forbindelse vil der blive redegjort for Den Europæiske Menneskeret-tighedsdomstols fortolkningsstil. Ydermere vil det i relation til vurderingen af medmoderskabs-reglernes konventionsforenelighed i begrænset omfang blive vurderet, om de danske regler om anonym æg- og sæddonation i kunstig befrugtningslovens (§§ 17 og 20) er forenelige med Bør-nekonventionen. I relation til kapitlet om forældreansvarsloven vil det blive diskuteret, om den kendte donor har mulighed for alene som social forælder at opnå samvær med sit biologiske barn. Afslutningsvis vil det blive undersøgt, om et bøssepar kan opnå juridisk forældreskab sammen, i hvilken forbindelse den nugældende stedbarnsadoptionsregel i adoptionslovens § 5 a og det ikke lovfæstede medfaderskabsbegreb vil blive redegjort for.

1.3 Afgrænsning

Specialet vedrører lesbisk adgang til at opnå juridisk forældreskab over deres børn – og omhandler mere specifikt den ikke-biologiske mors mulighed for at blive medmor. De persongrup-per, som lesbiske gennem akronymet LGBT+¹ knyttes til, vil der således ikke blive redegjort for. I relation til, at enlige kvinder fik adgang til assisteret reproduktion samtidig med lesbiske,² skal det bemærkes, at enlige kvinders forhold, af hensyn til specialets omfang, ikke vil blive beskrevet, analyseret og systematiseret. Det samme gør sig gældende for moder- og faderskabs-begreberne og til dels for medfaderskabsbegrebet, idet sidstnævnte dog vil blive redegjort for i et kapitel for sig. Sluttelig skal det bemærkes, at donors retstilling ej heller vil blive beskrevet, analyseret og systematiseret med undtagelse af dennes eventuelle ret til samvær som social forælder. Hvor yderligere afgrænsning findes nødvendig følger den løbende i specialet.

1.4 Metode

Dette speciale er affattet med udgangspunkt i den traditionelle retsdogmatiske metode, der går ud på at lokalisere de retskilder, som kan have betydning ved fastlæggelsen af gældende ret.³ De centrale momenter i fastlæggelsen af gældende ret er på systematisk vis at beskrive, fortolke og analysere de relevante retskilder.⁴ Herudover er det vigtigt at få afdækket, hvordan retskil-derne forholder sig til hinanden. Der findes forskellige retskildetyper i det juridiske system. Den primære retskilde er loven, der er bindende, principal og tilstræber at gælde som en ufra-vigelig rettesnor.⁵ I dette speciale beskrives, analyseres og systematiseres medmoderskabsreg-lerne i børneloven og nogle af samværsreglerne i forældreansvarsloven. De væsentligste fakto-rer, der indgår i fortolkningen af loven, er bestemmelseernes ordlyd, disses motiver samt hidtidig retspraksis.⁶ Giver en ordlydsfortolkning ikke umiddelbart mening, eller ønskes et større ind-blik, fx i baggrunden for reglerens indførelse, lægges stor vægt på forarbejderne.⁷ Her findes de for lovene tilgrundliggende tanker og formålsbetragtninger – og i nærværende speciale er

---

¹ LGBT+ står på engelsk for Lesbians, Gays, Bisexuals og Transgenders. Betegnelsen anvendes ofte som navn for foreninger, der varetager disse persongruppers rettigheder. Herhjemme findes LGBT Danmark, som har afløst Foreningen af 1948 og senere Landsforeningen for bøsser og lesbiske. Som det fremgår omfavnes i dag andre grupperinger end bøsser og lesbiske, fx Queers (Q), Intersexuals (I) og Pansexuals (P) – hvilket er indikeret med +’et.

² 1997-kunstig befrugtningsloven blev, efter flere års debat om, hvorvidt retten til børn var lig med retten til hjælp til at få børn, ved lov nr. 535 af 8. juni 2006 ændret, så kvinder uanset civilstand og seksuel orientering på baggrund af lovforslag nr. 151 kunne behandles med assisteret reproduktion med ikrafttræden 1. januar 2007.

³ Se Blume, Peter, 2016, s. 171.

⁴ Se Evald, Jens (m.fl.), 2004, s. 213.

⁵ Se Evald, Jens (m.fl.), 2004, s. 282.

⁶ Se Revsbech, Karsten (m.fl.), 2016, s. 154f.

⁷ Se Evald, Jens (m.fl.), 2004, s. 318.

det lovforslag som fremsat (LFF) og kommissionsbetænkninger (KBET), der er relevante. Herudover inddrages værkerne med lovkommentarer⁸ samt lærebøger.⁹ Endelig refereres fra og til en anmeldelse, en status, en blanket, en udredning, en redegørelse, en artikel, et høringssvar, to høringer samt flere websider. Specialet kan fremstå retspolitisk, når gældende rets hensigtsmæssighed løbende problematiseres. Det anses dog almindeligvis for en retsvidenskabelig opgave at forholde sig kritisk over for en eksisterende retstilstand,¹⁰ hvorfor anførte synes at være formålstjenligt.

Som en anden del af dansk ret behandles Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 8. Bestemmelsen er ganske vagt formuleret, og derfor er det her særlig nødvendigt at inddrage konventionskommentaren som fortolkningsbidrag. I den forbindelse spiller Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol¹¹ en vigtig rolle, da den afsiger adskillige afgørelser, der alle er med til at præcisere konventionsbestemmelsernes indhold. Det samme gør sig gældende for de danske domstole, men da der ikke er afsagt mange domme på nærværende retsområde, refereres der kun sparsomt hertil. Selvom retspraksis i almindelighed anses som et godt bidrag til lovfortolkningen, jf. også grundlovens § 63, skal der ikke ses bort fra, at afgørelserne hver især er udtryk for fortolkning i den konkrete kontekst, som er under behandling – og derfor kan det være vanskeligt at udlede noget generelt fra domme.

For så vidt angår praksis fra Menneskerettighedsdomstolen, foreligger der en teoretisk diskussion om, hvilken betydning afgørelserne har i dansk ret. Opfattelsen, der her lægges til grund er dén, at afgørelserne har en anden retskildeværdi end love og afgørelser fra danske organer.¹² Menneskerettighedsdomstolens afgørelser, der er afsagt over for andre lande, er således ikke umiddelbart forpligtende over for Danmark, idet der i så fald ville have været tale om en suverænitetsafgivelse, som ville være grundlovsmæssigt udelukket, da lovforslaget (om at inkorporere Menneskerettighedskonventionen) ikke har været underlagt folkeafstemning.¹³ Til trods for, at dommene ikke af alle teoretikere findes såkaldt direkte anvendelige, er der enighed om, at de udgør relevant retskildemateriale i dansk ret,¹⁴ hvorfor de hyppigt vil blive medtaget her.

1.5 Opbygning

Specialet består af følgende 5 kapitler:

Kapitel 1 introducerer specialet og rummer udover en indledning og en problemformulering et afgrænsnings- og et metodeafsnit samt en læsevejledning.

Kapitel 2 omhandler juridisk forældreskab som medmor og børneloven. Det vil blive vurderet, om medmoderskabsreglerne er forenelige med Menneskerettighedskonventionen.

Kapitel 3 omhandler retsvirkningen af juridisk forældreskab som samværsretten og forældreansvarsloven. Det vil blive diskuteret, om den kendte donor alene som social forælder kan opnå samvær med sit barn.

---

⁸ Det skal bemærkes, at noterne på <https://www.karnovgroup.dk/> (senest besøgt: 1. juni 2017) ikke har samme retskildeværdi, som omtalte lovkommentarer, hvorfor der ikke henvises hertil.

⁹ Herunder undervisningsmateriale.

¹⁰ Se Evald, Jens (m.fl.), 2004, s. 231.

¹¹ Domstolen udmærker sig ved at være den eneste af sin art, der – i øvrigt i 1959 – blev nedsat med det formål udelukkende at efterprøve starenes overholdelse af Menneskerettighedskonventionen, se Evald, Jens, (m.fl.), 2004, s. 348+350. Herefter omtalt: Menneskerettighedsdomstolen/domstolen.

¹² Dette gælder i øvrigt også for Børnekonventionen.

¹³ Se Evald, Jens (m.fl.), 2004, s. 351 og Germer, Peter, 2010, s. 97.

¹⁴ Se Evald, Jens (m.fl.), 2004, s. 352 og Germer, Peter, 2010, s. 99.

Kapitel 4 omhandler juridisk forældre som medfar og adoptionsloven. Det vil blive vurderet om et bøssepar kan opnå juridisk forældreskab sammen.

Kapitel 5 afrunder specialet og rummer udover en konklusion en referenceliste.

1.6 Læsevejledning

Anvendte forkortelser er **fremhævede** efter referenceopgivelsen. Se afsnit 5.2.

KAPITEL 2: Medmoderskab

2.1 Børneloven

Det juridiske forældreskab¹⁵ reguleres i børneloven, der fastlægger, hvem der er barnets mor, og indeholder bestemmelser om registrering og anerkendelse af fader- og medmoderskab – også hvor barnet er blevet til ved assisteret reproduktion.¹⁶ Der findes udover de juridiske forældre også de biologiske, genetiske og sociale forældre. Her anvendes, hvor andet ikke fremgår, begrebet forældre i relation til de juridiske forældre, som også begrebet forældreskab refererer til.

2.1.1 Børnelovens tilblivelse

Børneloven har rødder helt tilbage til 1937,¹⁷ og loven, der er relevant her – 2001-børneloven¹⁸ – blev til på baggrund af KBET19981350¹⁹ afgivet af Justitsministeriets Børnelovsudvalg. Da betænkningen primært vedrører et nyt system for fastlæggelse af faderskab, der ikke er relevant i forhold til nærværende, vil kommissoriet og de enkelte forslag ikke blive yderligere omtalt. Det skal imidlertid fremhæves, at et af grundprincipperne bag loven var, at ethvert barn så vidt muligt skal have en far og mor,²⁰ og hermed var opfattelsen af den dobbelte kønsrepræsentation i forældreparret som værende afgørende for barnet helt ind i det nye årtusinde til grundliggende for lovgivningen på det familieretlige område. Lovgivningen har siden da undergået store forandringer, og den afspejler således i dag – på samme måde som familiebegrebet²¹ – i større grad mangfoldighed i pagt med samfundsudviklingen.

---

¹⁵ Se afsnit 3.1 om retsvirkningerne heraf.

¹⁶ **1997-kunstig befrugtningsloven blev ved lov nr. 1313 af 27. november 2013 ændret, således, at betegnelsen kunstig befrugtning på baggrund af lovforslag nr. 32 blev ændret til assisteret reproduktion pr. 1. december 2013. Selvom begrebet vurderes at være et bredere begreb end kunstig befrugtning er der ikke tilsigtet en ændring i anvendelsesområdet. Ændringen har til formål at understøtte opfattelsen af, at fertilitetsbehandling ikke i sig selv skal opfattes som kunstig, men at der er tale om hjælp til behandling mod infertilitet, jf. LFF2013-2014.1.32, afsnit 2.1.2. Her anvendes begrebet assisteret reproduktion uden hensyntagen til terminologiændringen.**

¹⁷ Lov om børn uden for ægteskab og lov om ægtebørn blev ved lov nr. 200 af 18. maj 1960 ændret, så lov om børns retsstilling på baggrund af lovforslag nr. 24 blev vedtaget med ikrafttræden 1. januar 1961. Lov om børns retsstilling blev ved lov nr. 460 af 7. juni 2001 ændret, så 2001-børneloven samt børnebidragsloven på baggrund af lovforslag nr. 2 blev vedtaget med ikrafttræden 1. juli 2002, som erstatning for henholdsvis kapitel 1 og de resterende kapitler. Her omtales børnebidragsloven ikke yderligere.

¹⁸ 2001-børneloven med senere ændringer udgør børneloven, der gælder i dag.

¹⁹ Af Waage omtalt som betænkning 1350/1997, jf. Waage, Jonna, 2015, s. 31.

²⁰ Se Lund-Andersen (m.fl.), 2012, s. 28.

²¹ Familiebegrebet omfatter par, som er gifte, registrerede partnere og ugifte med og uden fælles børn af samme og forskelligt køn. Det siges, at der findes 37 forskellige samlivsformer med børn i Danmark, se Waage, Jonna, 2015, s. 36.

2.1.2 Indførelsen af medmoderskabsreglerne

I 2012 fik to personer af samme køn i Danmark – som det første sted i verden – mulighed for at indgå ægteskab,²² og blandt andet som en følge heraf fremsatte Social- og Integrationsministeriet²³ 10. april 2013 LFF2012-2013.1.207. Børnelovens anvendelsesområde blev herved foreslået udvidet²⁴ så børnelovens regler også omfatter situationer, hvor et lesbisk par får børn ved assisteret reproduktion og sammen ønsker at påtage sig forældreskabet.²⁵ Det var hensigten med lovforslaget, at den ikke-biologiske mor i et lesbisk parforhold, når en række betingelser er opfyldt, skulle kunne registreres som medmor og således blive omfattet af børneloven som forælder. Forslaget tager afsæt i den for børneloven grundlæggende forudsætning, at et barn så vidt muligt skal have to forældre, og det er i dén optik naturligt at lade morens partner, der – som social forælder – spiller en rolle for barnet, opnå rettigheder som juridisk forælder.²⁶ Herudover blev det foreslået at muliggøre behandling med assisteret reproduktion med sæd fra en donor, hvis identitet er kendt – hvorved der blev taget højde for familiekonstellationen, hvor lesbiske par ønsker børn med én fra deres omgangskreds.²⁷ Hovedformålet med lovforslaget var hermed at skabe en højere grad af ligebehandling af par af samme køn og par af forskelligt køn i relation til reglerne om forældreskab.²⁸ Ifølge gældende ret kunne en mand, hvis kvindelige partner blev behandlet med assisteret reproduktion sammen med sit samtykke dertil afgive en erklæring om at ville påtage sig faderskabet til det kommende barn, mens en kvindelig partner i farens sted alene kunne opnå juridisk forældreskab gennem stedbarnsadoption,²⁹ jf. adoptionslovens § 8 a.³⁰

Det var en grundbetingelse for stedbarnsadoption efter adoptionslovens § 8 a,³¹ at det lesbiske par var registrerede partnere.³² Herudover var det (og er det endnu) for såvel fremmed- som

---

²² Lov om ægteskabs indgåelse og opløsning blev ved lov nr. 532 af 12. juni 2012 ændret, så par uanset seksualitet på baggrund af lovforslag nr. 106 kunne indgå ægteskab med ikrafttræden 15. juni 2012. Hermed ophævedes lov om registreret partnerskab, hvorefter homoseksuelle siden 1. oktober 1989 – også som det første sted i verden – havde kunnet lade deres partnerskab registrere.

²³ I dag Børne- og Socialministeriet med Mai Mercado som minister.

²⁴ Således, at børnelovens §§ 27 og 28 ophæves og erstattes af henholdsvis §§ 27, 27 a, 27 b, 27 c og 28.

²⁵ Jf. LFF2012-2013.1.207, afsnit 3.1.1.

²⁶ Jf. LFF2012-2013.1.207, afsnit 3.1.3. I denne forbindelse kan morens oplysningspligt nævnes, hvoraf det fremgår, at hun, hvor hun er blevet behandlet med assisteret reproduktion, har pligt til at oplyse, hvem, der har samtykket i behandlingen, hvis barnet kan være blevet til ved en sådan, jf. børnelovens § 8, stk. 1, 2. pkt.

²⁷ Det anføres dog som utilstrækkeligt, at der ikke i loven er taget højde for de tilfælde, hvor lesbiske par lader behandling med assisteret reproduktion udføre i privat regi – hvilket netop ikke er ualmindeligt, hvor donor er kendt, jf. LGBT Danmarks høringssvar, s. 2. Se afsnit 2.2.1.

²⁸ Se LFF2012-2013.1.207, afsnit 2. Da lovforslaget vedrører medmoderskab, og øjensynligt er målrettet en ligestilling af lesbiske par – og ikke (tilmed) bøssepar – med par af forskelligt køn forekommer det misvisende, at loven anvender en i det væsentlige kønsneutral terminologi. Af samme årsag er det blevet anbefalet, ”at lovforslagets bemærkninger [...] bør afspejle det forhold, at der med lovforslaget sker en ligestilling af [udelukkende] lesbiske par med par af forskelligt køn”, jf. Institut for Menneskerettigheders høringssvar, s. 2f. Se afsnit 4.1 om bøssepars muligheder for at opnå juridisk forældreskab sammen.

²⁹ Jf. LFF2012-2013.1.207, afsnit 3.1.1. 1972-adoptionsloven blev ved lov nr. 494 af 12. juni 2009 ændret således, at en mors kvindelige partner på baggrund af lovforslag nr. 105 kunne stedbarnsadoptere morens barn fra fødslen, jf. adoptionslovens § 8 a med ikrafttræden 1. oktober 2009.

³⁰ Ved adoption indtræder samme retsforhold mellem adoptant (vedkommende, der adopterer) og adoptivbarnet (vedkommende, der adopteres) som mellem forældre og deres børn, jf. adoptionslovens § 16, stk. 1. Dette retsforhold kan anses som et kunstigt slægtskab, se Lund-Andersen, 2012, s. 36.

³¹ Adoptionslovens § 8 a havde følgende ordlyd:

Samtykke efter § 7 kan uanset § 8, stk. 2, modtages tidligere end 3 måneder efter barnets fødsel, hvis adoptanten ønsker at adoptere sin registrerede partners barn, der antages at være blevet til ved kunstig befrugtning med anonym donorsæd, og hvis partnerne boede sammen på tidspunktet for den kunstige befrugtning.

Stk. 2. § 8, stk. 1, 3 og 5, finder tilsvarende anvendelse på samtykke afgivet efter stk. 1.

³² Samme krav stilledes ikke, hvor moren levede sammen med en mand, og han efter børnelovens regler skulle registreres som far.

familieadoption³³ udgangspunktet, at forældremyndighedsindehaveren skulle give samtykke til adoption af personer under 18 år, jf. adoptionslovens § 7, stk. 1 – og ifølge adoptionslovens § 8, stk. 2 kunne samtykket, medmindre ganske særlige forhold forelå, tidligst afgives 3 måneder efter barnets fødsel.³⁴ Det blev imidlertid antaget, at sådanne ganske særlige forhold forelå for lesbiske pars vedkommende, når de sammen fik børn ved hjælp af assisteret reproduktion med sæd fra en donor, hvis identitet var ukendt – og hvis det kunne dokumenteres, at parterne som minimum havde boet sammen på tidspunktet, hvor behandlingen påbegyndtes,³⁵ jf. adoptionslovens § 8 a.³⁶

Selvom der i adoptionslovens regler var taget hensyn til de tilfælde, hvor et lesbisk par sammen havde planlagt at få børn – og uanset, at registreringen af medmoderskabet kunne ske samtidigt med faderskabsregistreringen, det vil sige fra fødslen, jf. adoptionslovens § 8, stk. 3³⁷ – var morens kvindelige partner ikke stillet ens med en mors mandlige partner. Netop med afsæt i denne manglende kønsneutralitet i lovgivningen afstedkom intensionen om at sikre en medmor omfattet af børnelovens regler, når et lesbisk par sammen planlægger familieforøgelse.³⁸ Lovforslaget blev ved lov nr. 652 af 12. juni 2013 vedtaget med ikrafttræden 1. december 2013.³⁹ Hermed kom medmorbegrebet,⁴⁰ der ikke tidligere har været anvendt i dansk ret, ind i lovgivningen⁴¹ og det blev blandt andet muligt at anvende sæd fra en donor, hvis identitet er kendt. Med disse regler blev moren således side- og ligestillet med faren⁴² hvad angår omstændighederne deromkring – dog ikke i tidsmæssig henseende i relation til registreringstidspunktet, idet hun jo også før medmoderskabsreglerne kunne registreres som forælder fra fødslen, jf. adoptionslovens § 8 a. Der stilledes således ikke længere krav om, at parret var registrerede partnere, var blevet behandlet med assisteret reproduktion med sæd fra en ukendt donor, eller var samboende på konceptionstidspunktet, hvilket dog ikke fremgår af adoptionsloven, men

---

³³ Ved fremmedadoption forstås adoption af et barn, der bor her i landet eller i udlandet, og hvor adoptanten ikke har en kvalificeret tilknytning, fx i form af familierelation – hvilket modsætningsvis netop kendetegner familieadoptionen i relation til sidstnævnte, der i øvrigt ikke skal ske godkendelse forud for adoption, jf. LFF2008-2009.1.105, afsnit 5.1.1.

³⁴ Dette bundede i et hensyn til, at beslutningen om bortadoption skulle kunne træffes på et velovervejet grundlag, jf. LFF2008-2009.1.105, afsnit 6.1.

³⁵ Jf. LFF2008-2009.1.105, afsnit 6.1. Der blev endvidere stillet krav om samliv af en vis længde – idet de registrerede partnere skulle kunne demonstrere fornøden stabilitet i deres (sam)liv – og dette udmøntede sig i betingelsen om, at ansøgeren på ansøgningstidspunktet som udgangspunkt skulle have levet sammen med sin partner og barnet der ønskedes adopteret i 2 ½ år. I praksis blev der dog også fra dette krav bortset, hvor særlige omstændigheder forelå, hvilket netop ansås for tilfældet i sager om stedbarnsadoption, hvis det var godtgjort, dels at barnet var planlagt i familien og dels havde behov for to juridiske forældre, jf. LFF2008-2009.1.105, afsnit 6.1.

³⁶ Udgangspunktet om, at samtykke tidligst kan afgives, når barnet er 3 måneder gammelt, jf. adoptionslovens § 8, stk. 2, jf. § 7, stk. 1 fraviges således.

³⁷ Hvoraf følger, at adoptionen får virkning fra fødslen, hvis samtykke til adoptionen modtages senest 3 måneder efter barnets fødsel. Det beskyttelseshensyn, som adoptionslovens § 8, stk. 2, byggede på, nemlig morens behov for betænkningstid, foreligger ikke her, idet der måske snarere er tale om den lige omvendte situationen, nemlig at morens ønske om hurtigst muligt at få sin partner registreret som (med)forælder er beskyttelsesværdig – i hvilken forbindelse det kan nævnes, at samtykket til adoptionen også forud for fødslen kunne afgives, jf. LFF2008-2009.1.105, bemærkninger til § 8 a.

³⁸ Når det søges at sikre barnet to forældre – uanset køn – i det tilfælde, hvor barnet er planlagt sammen af forældrene, jf. LFF2012-2013.1.207, afsnit 1.2, bunder det i den for børneloven tilgrundliggende antagelse om, at det er til barnets bedste at have to forældre (se afsnit 3.1.2). I tråd hermed anføres det, at barnets retstilling vil være dårligere, dersom kun én forælder blev registreret, jf. LFF2008-2009.1.105, afsnit 6.1.

³⁹ En konsekvensændring herved var, at adoptionslovens § 8 a blev ophævet, jf. LFF2012-2013.1.207, afsnit 3.

⁴⁰ Hvorved, der forstås en kvinde, der er juridisk, men ikke biologisk forælder til et barn i et lesbisk parforhold, jf. <http://sproget.dk/lookup?SearchableText=medmor> (senest besøgt: 1. juni 2017). Begrebet har siden 2001 været anvendt som betegnelse for en kvinde, der har adopteret sin registrerede partners barn efter adoptionslovens § 8 a, se Waage, Jonna, 2015, s. 63.

⁴¹ Se afsnit 4.1.

⁴² Hvilket alene har været muligt – og netop ønskværdigt i ligestillingsøjemed – fordi hun definatorisk kan siges at have spillet en rolle i forbindelse med barnets undfangelse, jf. Waage, Jonna, 2015, s. 63.

skyldes koblingen med børneloven. Sluttelig skal nævnes at medmoren dog tilgodeses i tidsmæssig henseende i relation til tidspunktet for, hvornår hun har kendskab til udsigten til at blive (registreret som) forældre, idet hun allerede fra konceptionen, hun har samtykket i – nøjagtig som faren, der oftest kender til at have befrugtet en kvinde – bliver anset som barnets forælder.⁴³ Medmoren risikerer således i færre situationer som en følge af lovens udformning ikke at kunne blive medmor til et barn – hun fra undfangelsen deraf har følt som værende og ageret overfor som sit eget.⁴⁴

2.1.2.1 Retspraksis

Som tidligere anført er mængden af retspraksis på området sparsom. Én afgørelse er dog, selvom den omhandler begrebet bopæl,⁴⁵ relevant idet den giver indblik i den rolle, som en medmor konkret kan spille i et barns liv. Afgørelsen er fra i fjor og blev trykt i Tidsskrift for Familie- og Arveret.⁴⁶ I afgørelsen tages stilling til, hvem drengen (S), født af sin mor (M) og adopteret af M's kvindelige samlever, medmoren (MM), ved forældrenes samlivsophævelse skal have bopæl hos. Det fremgår af afgørelsen, at den 4-årige S i den første tid var blevet passet af MM, mens M arbejdede, men at mødrene – trods et stort konfliktniveau efter en periode, hvor S havde boet på et krisecenter med MM – var enedes om at praktisere en deleordning, hvor S var lige meget ved hver af forældrene. Lyngby Byret lagde ved sin afgørelse om at tildele S bopæl hos M vægt på den biologiske og genetiske tilknytning mellem S og M, samt at MM havde afskåret S fra kontakt med M i tiden på krisecentret. Østre Landsret lagde, til forskel herfra, dels vægt på, at MM havde været S' primære omsorgsperson, dels at hun boede i den tidligere fælles bopæl tæt på den skole, parterne var enige om, at S skulle gå i, og dels at udøvelsen af samvær ikke efter opholdet på krisecentret havde givet anledning til væsentlige problemer. På den baggrund fik S bopæl hos MM. Afgørelsens udfald viser, at medmorens retigheder ikke i det omfang, som det kunne frygtes, negligeres i forhold til morens i tilfælde af samlivsophævelse. Det er vanskeligt at udlede noget generelt herudfra, men det forekommer bemærkelsesværdigt – i ligestillingsøjemed – at hensynet til barnets bedste synes varetaget derved, at der ikke i afgørelsen reflektorisk lægges vægt på tilknytningen til den biologiske forælder.

2.2 Medmoderskabsreglernes indhold

Medmoderskabsreglerne findes i børnelovens kapitel 5 om faderskab, medmoderskab og moderskab ved assisteret reproduktion. Kapitlets bestemmelser (§§ 27-30)⁴⁷ vil med afsæt i medmorens retstilling blive beskrevet, analyseret og systematiseret i det følgende. Da betydningen af de enkelte led i de respektive bestemmelser er den samme overalt, fremgår forklaringen alene ét sted. De formelle regler om registrering og anerkendelse af medmoderskab findes i henholdsvis kapitel 1 a (§§ 3 a, 3 b og 3 c) og kapitel 2 (§ 14), hvortil der henvises.⁴⁸

---

⁴³ Det var ikke forud for medmoderskabsreglerne muligt for en medmor at blive anset som forælder, før hun faktisk var blevet registreret som sådan.

⁴⁴ Førhen kunne adoptionen ikke gennemføres, hvis der var sket samlivsophævelse mellem moren og medmoren, og samtykkekravet stillede således medmoren i en ugunstig position.

⁴⁵ Her vil alene begrebet samvær, som en af retsvirkningerne af det juridiske forældreskab, blive beskrevet, analyseret og systematiseret. Se afsnit 3.2.

⁴⁶ TFA2016.73.

⁴⁷ Med undtagelse af børnelovens §§ 29 og 30, hvis indhold kun ganske perifert vil blive redegjort for.

⁴⁸ Reglerne i kapitel 1-4 finder tilsvarende anvendelse over for børn, der er blevet til ved assisteret reproduktion, jf. børnelovens § 29.

2.2.1 Børnelovens § 27

Børnelovens § 27 er en bestemmelse om, hvem der anses som far eller medmor overfor et barn, der er blevet til ved assisteret reproduktion⁴⁹ af en sundhedsperson⁵⁰ eller under en sundhedspersons ansvar, når moren lever i et parforhold. Moren til et barn er efter børnelovens § 30 dén kvinde, der føder barnet.⁵¹ Af bestemmelsen fremgår, at morens ægtefælle, registrerede partner eller partner anses som barnets far eller medmor – uanset om parret bor sammen. Det er således underordnet, om kvinden lever i et homo- eller heteroseksuelt forhold – par, der planlægger at få et barn og påtage sig forældreskabet sammen har ens rettigheder og forpligtelser uanset seksualitet.⁵² Som betingelse for, at morens partner kan anses som medmor, stilles som udgangspunkt, at hun på blanket⁵³ skriftligt forud har samtykket til behandlingen og erklæret, at hun skal være barnets medmor. I forbindelse med samtykkeerklæringen er der en række formaliteter, der skal iagttages, fx skal underskrifternes og dateringens rigtighed bekræftes af enten en advokat eller to vitterlighedsvidner – medmindre blanketten underskrives ved personligt fremmøde på behandlingsstedet. Herefter afleveres blanketten til en sundhedsperson, der efter at have påset, at samtykket ved behandlingens påbegyndelse er gyldigt, påtegner denne.⁵⁴ Der er således efter dette formodning for, at barnet, som sagen vedrører, er blevet til ved assisteret reproduktion,⁵⁵ og at morens partner, som donor⁵⁶ som udgangspunkt må vige for,⁵⁷ anses for medmor. Har moren samleje med henblik på befrugtning eller foretages privat insemination gælder formodningsreglen ikke.⁵⁸ Dette er i øvrigt i tråd med det definatoriske træk ved en medmor, nemlig at hun kan (og skal kunne) siges, at have spillet en rolle i forbindelse med barnets undfangelse.⁵⁹ Når betingelserne er opfyldt kan medmoren opnå juridisk forældreskab over barnet med de retsvirkninger, som følger deraf.⁶⁰

2.2.2 Børnelovens § 27 a

Børnelovens § 27 a består af såvel stk. 1 som stk. 2. Stk. 1 kan ses som en undtagelse til børnelovens § 27, idet den alene vedrører tilfælde, hvor et par af samme køn lader den ene kvinde behandle med assisteret reproduktion med sæd fra en kendt donor. Reglens vedtagelse skyldes

---

⁴⁹ **Definatorisk dækker assisteret reproduktion over de forskellige teknikker til undersøgelse, diagnostik og behandling, der bruges, hvor graviditet hos en kvinde søges etableret på anden måde end ved samleje mellem mand og kvinde, jf. Waage, Jonna, 2015, s. 308. Her vil disse teknikker ikke blive yderligere omtalt.**

⁵⁰ Sundhedspersoner er ifølge sundhedslovens § 6 navnlig læger, sygeplejersker og jordemødre i offentligt eller privat regi, herunder sædbanker, vævscentre eller fertilitetsklinikker, der af Sundhedsstyrelsen er autoriserede til at varetage sundhedsfaglige opgaver og funktioner, jf. Waage, Jonna, 2015, s. 314.

⁵¹ Her omtales begrebet juridisk moderskab ikke yderligere, da det i almindelighed ikke giver anledning til problemer, jf. Lund-Andersen (m.fl.), 2012, s. 28, note 5.

⁵² Se Waage, Jonna, 2015, s. 325.

⁵³ Der er blanketvang, se Waage, Jonna, 2015, s. 329+333, hvilket betyder, at samtykke og erklæring skal afgives på blanket 9 godkendt af Ankestyrelsen, familieretsafdelingen, jf. § 21 i bekendtgørelse nr. 1206 af 13. november 2014, når kvinderne er informeret om (bi)virkninger og risici ved behandlingen. Sker det ikke som foreskrevet kan der efter en samlet vurdering ses bort herfra, jf. LFF2012-2013.1.207, bemærkninger til §§ 27-28.

⁵⁴ Se Waage, Jonna, 2015, s. 333.

⁵⁵ Moren skal kunne dokumentere, at det er sandsynliggjort, at graviditeten er et resultat af behandlingen, se Waage, Jonna, 2015, s. 328f.

⁵⁶ Det er ikke i børnelovens § 27 præciseret, hvilken donor der er tale om, men det følger af en modsætningslutning fra børnelovens § 27 a, stk. 1, (se afsnit 2.2.2), at der kun bliver tale om medmoderskab i tilfælde, hvor moren er behandlet med sæd fra en ukendt donor, se Waage, Jonna, 2015, s. 328.

⁵⁷ Se Waage, Jonna, 2015, s. 326.

⁵⁸ Dette skyldes, at der ikke vil kunne opstilles nogen praktikabel afgrænsning af, hvad der er sædoverføring ved seksuelt forhold, og hvad der er sædoverføring ved insemination, hvorfor donor stilles, som om han har haft et seksuelt forhold med moren, se Waage, Jonna, 2015, s. 328f, hvorefter han efter dansk ret ikke kan frasige sig sine juridiske forpligtelser over for barnet. Se afsnit 3.2.

⁵⁹ Hvormed der, til forskel fra forældreskabet, som etableres ved adoption, opnås en form for parallelitet til faderskabet, se Waage, Jonna, 2015, s. 63.

⁶⁰ Som udover den gensidige arveret fx er forpligtelsen til at forsørge og retten til (del i) forældremyndigheden, barsel og samvær, jf. Waage, Jonna, 2015, s. 63f. Her omtales alene begrebet samvær (og kun med afsæt i den kendte donors retsstilling). Se afsnit 3.0.

erkendelsen af, at nogle lesbiske par ønsker at indgå aftale med en kendt donor om, at den ene kvinde skal befrugtes med hans sæd, samt at han skal være barnets far. Tanken bag dette kan være antagelsen om, at det har betydning for et barns identitetsdannelse at kende sit biologiske ophav.⁶¹ Det følger af bestemmelsen, at den kendte donor anses som far, hvis behandlingen med assisteret reproduktion er foretaget af en sundhedsperson eller under en sundhedspersons ansvar, og han forinden skriftligt har erklæret at ville påtage sig faderskabet.⁶² Herudover skal morens kvindelige partner have givet skriftligt samtykke til behandlingen.⁶³ Det skal dog bemærkes, at de i børnelovens § 27 a, stk. 1 anførte betingelser skal være opfyldt førend undtagelsesbestemmelsen i stk. 2 kan finde anvendelse. Det følger af stk. 2, at den kendte donor ikke anses som far til et barn, der efter assisteret reproduktion fødes ind i et lesbisk forhold, hvis der skriftligt indgås aftale mellem moren, dennes partner og donor om, at morens partner skal være medmor. Det ligger således implicit, at morens partner ikke ved omtalte trepartsaftale kan opnå medmoderskab – uden at donor samtidig dermed giver afkald på faderskabet, som han efter børnelovens § 27 c automatisk pålægges. Dette følger af, at der i dansk ret ikke kan registreres mere end to juridiske forældre, hvilket formentlig skal ses som en reminiscens af, at alene to personer ad naturlig vej kan få børn.⁶⁴

2.2.3 Børnelovens § 27 b

Børnelovens § 27 b omhandler det tilfælde, hvor en enlig kvinde i en situation, der ikke er omfattet af §§ 27 eller 27 a ønsker at blive gravid med en kendt donors sæd ved behandling med assisteret reproduktion i sundhedssystemet – og alene ønsker at varetage omsorgen for barnet.⁶⁵ Det fremgår af bestemmelsen, at den kendte donor anses som far til barnet, hvis 4 betingelser er opfyldt: (1) behandlingen skal foretages af en sundhedsperson eller under en sundhedspersons ansvar, (2) donor skal skriftligt have givet samtykke til behandlingen og (3) have erklæret, at han skal være far til barnet, som (4) må antages at være blevet til ved omtalte behandling. Betingelserne er til trods for det i børneloven herskende princip om, at børn bør have to forældre, udtryk for ønsket om at beskytte dén donor, der ikke er tiltænkt en aktiv rolle i barnets liv.⁶⁶

2.2.4 Børnelovens § 27 c

Børnelovens § 27 c præciserer det principielle udgangspunkt for fastlæggelse af faderskab til et barn, nemlig, at den biologiske far – her donor – anses som far til barnet, der er blevet til ved assisteret reproduktion.⁶⁷ Som anført ovenfor kan udgangspunktet fraviges under de i §§ 27, 27 a og 28 fastsatte betingelser. Børnelovens §§ 27, 27 a og 27 b centrerer sig om, hvem der anses som juridisk forælder over for barnet, mens §§ 27 c og 28 fokuserer på donors retsstilling. Dette medfører, som anført i afsnit 2.2.2, uundgåeligt overlap. Tilbagefaldsreglen knytter sig til det faktum, at det, grundet de uoverstigelige bevisproblemer, er praktisk uladsiggørligt at sondre

---

⁶¹ Se Waage, Jonna, 2015, s. 331.

⁶² Med denne erklæring giver donor uigenkaldeligt afkald på faderskabet og kan, hvis han fortryder sit (fra)valg og søger at fragå aftalen, dømmes som far efter børnelovens § 20, stk. 5, se Waage, Jonna, 2015, s. 331. Heroverfor er der udtrykt betænkelighed og derfor vil der her (se afsnit 3.2) følge en diskussion af, hvorvidt den kendte donor, alene som social forælder – i det tilfælde, hvor han ønsker samvær med sit biologiske barn – har adgang dertil efter forældreansvarslovens § 20, hvilket forekommer uafklaret i teorien.

⁶³ Anførte betingelser om behandlingsregi og samtykke kan umiddelbart forekomme overflødige, dersom donor, hvor betingelserne i børnelovens § 27 a, stk. 1 ikke er opfyldt, anses som far, jf. børnelovens § 27 c. Se afsnit 2.2.4.

⁶⁴ Fastlæggelsen af det juridiske forældreskab kan give anledning til problemer, hvor der de facto er tale om mere end to forældre, fx hvor det lesbiske par får barn med en kendt donor, og det er derfor ikke udelukket, at det på sigt vil blive foreslået at udvide antallet af mulige juridiske forældre, jf. Det Etske Råds høringsvar, s. 7.

⁶⁵ Se Waage, Jonna, 2015, s. 335.

⁶⁶ Se afsnit 2.2.5.

⁶⁷ Se Waage, Jonna, 2015, s. 337.

mellem, hvornår et barn er skabt ved samleje og ved privat insemination eller inseminationslignende sædovertføring.⁶⁸ Det skal dog bemærkes, at donor i to tilfælde ikke vil blive anset som far til barnet. Disse tilfælde er, hvor hans sæd – uden hans viden – er blevet anvendt eller hvor sæden er anvendt efter hans død.⁶⁹

2.2.5 Børnelovens § 28

Børnelovens § 28 omhandler ligesom børnelovens § 27 c donors retsstilling og angiver, at han ikke bliver far til et barn, som er blevet til ved assisteret reproduktion med hans sæd, medmindre det følger af børnelovens §§ 27, 27 a, stk. 1 eller 27 b. Donor kan ifølge bestemmelsen bevare sin anonymitet,⁷⁰ hvis sæden er doneret med henblik på en sundhedspersons anvendelse ved assisteret reproduktion eller til en offentlig eller privat sædbank, der opfylder sundhedsmyndighedernes krav til formidling af sæd.⁷¹ Anonymiteten bevares for donor, uanset om hans identitet, som følge af de oplysninger, han har givet om sig selv, kan findes, idet donationen ikke er sket til en bestemt kvinde. Når dét er tilfældet – og donor tilmed beskyttes imod, at der på et senere tidspunkt rejses faderskabssag – skyldes det, at det ikke i situationen har været hensigten, at donor skulle være retlig far, og at han desuden aldrig (ej heller som social forælder) har været tiltænkt en rolle i barnets liv.⁷² Omvendt forhindrer § 28 ikke donor, som senere vil være far, i sammen med barnet (og eventuelt moren) at anmode om at genoptage faderskabssagen, jf. børnelovens § 21, stk. 3.

2.3 Danmark og internationale forpligtelser

Medmoderskabsreglerne danner, i samspil med øvrige regler på det familieretlige område, retligt grundlag for at etablere en familie, hvor de to juridiske forældre er kvinder. Disse regler har gjort en diskussion, om efter hvilke principper forældreskab skal tildeles, herunder hvem der skal have adgang til at opnå juridisk forældreskab, aktuel.⁷³ Overordnet knytter dét spørgsmål sig til debatten om, hvorvidt børn har ret til forældre af forskelligt køn, og fortalerne herfor begrundet standpunktet med, at børn har behov for rollemodeller – af hvert køn – at spejle sig i.⁷⁴ En anden vurdering i debatten er, at det afgørende for barnet er, om det trives og udvikler sig, i den familie dét vokser op, hvilket anføres ingen sammenhæng at have med forældrenes køn eller familiens struktur i øvrigt.⁷⁵ Som tidligere beskrevet har dansk ret traditionelt været heteronormativ – hvilket også i et vist omfang har gjort sig gældende i internationale sammenhænge – og eftersom medmoderskabsreglerne ændrer den hidtidige retstilstand, er det naturligt

---

⁶⁸ Se Waage, Jonna, 2015, s. 337.

⁶⁹ Se Waage, Jonna, 2015, s. 338.

⁷⁰ I denne anonymitet ligger der, at den part/de parter, der behandles med assisteret reproduktion ikke får oplysninger om donors identitet og vice versa, jf. LFF2005-2006.1.105, afsnit 1.

⁷¹ Det samme gør sig gældende, hvis sæden er doneret til et vævscenter, jf. Waage, Jonna, 2015, s. 339.

⁷² Donor har alene – af altruistiske grunde – ønsket at hjælpe en videre, ubestemt kreds af kvinder mod, at der på et senere tidspunkt vil kunne rejses faderskabssag, se Waage, Jonna, 2015, s. 336.

⁷³ Jf. Det Etske Råds høringssvar, s. 7.

⁷⁴ Jf. Det Etske Råds høringssvar, s. 3.

⁷⁵ Det antages, at det vigtigste for et barns trivsel er kvaliteten af forholdet til den/de omsorgsgivende voksne og ikke det biologiske tilhørsforhold, jf. Juristen, s. 332, note 20, og der er desuden ikke belæg for at hævde, at børn, der opvokser i homoseksuelle familier trives dårligere end børn i heteroseksuelle familier, jf. Det Etske Råds høringssvar, s. 4.

at stille spørgsmål ved reglernes overensstemmelse med Danmarks internationale forpligtelser.⁷⁶ Relevant i den forbindelse er Menneskerettighedskonventionens⁷⁷ artikel 8 om retten til respekt for blandt andet privat- og familieliv.⁷⁸

For at der kan blive tale om en konventionskrænkelse, skal den situation, en regel kritiseres for at frembringe/resultere i, være omfattet af artikel 8's anvendelsesområde. I nærværende sammenhæng vil det altså sige, at barnets manglende kendskab til sit biologiske ophav – som ifølge kritikere forårsages af medmoderskabsreglerne – skal omfattes af Menneskerettighedskonventionen, således at barnets ret til anførte kendskab til sine forældre beskyttes af bestemmelsen. Artikel 8's indhold vil derfor i det følgende blive beskrevet, analyseret og systematiseret.

2.3.1 Menneskerettighedskonventionens artikel 8

Menneskerettighedskonventionens artikel 8 har på dansk⁷⁹ følgende ordlyd:

Artikel 8:

(1) Enhver har ret til respekt for sit privatliv og familieliv, sit hjem og sin korrespondance.

(2) Ingen offentlig myndighed må gøre indgreb i udøvelsen af denne ret, medmindre det sker i overensstemmelse med loven og er nødvendigt i et demokratisk samfund af hensyn til den nationale sikkerhed, den offentlige tryghed eller landets økonomiske velfærd, for at forebygge uro eller forbrydelse, for at beskytte sundheden eller sædeligheden eller for at beskytte andres rettigheder og friheder.

Ifølge Menneskerettighedskonventionens artikel 8 (1) har enhver ret til respekt for sit privatliv, familieliv, sit hjem og sin korrespondance.⁸⁰ Privatlivsbegrebet dækker grundlæggende over fysiske, moralske og psykologiske aspekter af den personlige integritet, den personlige identitet og den personlige autonomi.⁸¹ Beskyttelsen knytter sig til den enkelte person og er ikke begrænset til en indre sfære, hvor individet kan leve sit eget personlige liv efter eget ønske, idet beskyttelsen i et vist omfang tillige omfatter retten til at etablere og udvikle relationer til andre mennesker.⁸² Set i forhold til børn kan anførte tolkes som om, at de, som en del af privatlivsbeskyttelsen, har ret til at etablere og udvikle relationer til deres biologiske forældre – hvilket synspunkt stemmer overens med, at begrebet afstamning omtales som en central del af den personlige sfære.

---

⁷⁶ Det kan forekomme irrelevant at stille spørgsmål ved, om medmoderskabsreglerne er konventionsforenelige, da det af praktiske årsager ikke er disse regler – men det faktum, at lesbiske kan få børn ved assisteret reproduktion – der bevirker, at børn kan fødes ind i en lesbisk familie, hvorved de risikerer opvækst uden kendskab til (dele af) deres biologiske ophav. Et bud på, hvorfor der alligevel teoretisk stilles spørgsmål som gjort, er, at medmoderskabsreglerne førte gennemgribende (konsekvens)ændringer på det familieretlige område med sig.

⁷⁷ Menneskerettighedskonventionen blev ved lov nr. 285 af 29. april 1992 på baggrund af lovforslag nr. 230 inkorporeret i dansk ret med ikrafttræden 1. juli 1992. Konventionen er fra 1950 og blev ratificeret af Danmark i 1953, jf. LFF1991-1992.1.230, afsnit 2.1.

⁷⁸ Der findes i flere konventioner bestemmelser, der ligner Menneskerettighedskonventionens artikel 8, fx i Menneskerettighedserklæringen – men da det antages, at ingen af disse bestemmelser indeholder en videre beskyttelse, end den i artikel 8, tages der udgangspunkt i denne, jf. Institut for Menneskerettigheders status, s. 7.

⁷⁹ Det bemærkes, at denne citerede version ikke er officiel, idet de autentiske udgaver alene findes på engelsk og fransk, jf. Germer, Peter, 2010, s. 95, hvortil der henvises.

⁸⁰ Det er kun retten til respekt for privat- og familieliv, der her behandles – for overskuelighedens skyld hvert begreb for sig.

⁸¹ Se Lorenzen, Peer (m.fl.), 2011, s. 650. Menneskerettighedsdomstolen har bemærket, at privatlivsbegrebet er bredt og hverken muligt eller nødvendigt at definere udtømmende, jf. *Niemietz 16/12 præmis 29* og *Bensaid 6/2 2001 præmis 4*.

⁸² Jf. *Niemietz 16/12 præmis 29*.

Kernen i den personlige sfære omfatter såvel den fysiske og sociale identitet som mere intime sider af personligheden, herunder navn og afstamning samt kønsidentitet, seksuel orientering og seksualliv.⁸³ Dette kan opsummeres med følgende generelle udtalelse:

”Matters of relevance to personal development include details of a person’s identity as a human being and the vital interest protected by the Convention in obtaining information necessary to discover the truth concerning important aspects of one’s personal identity, such as the identity of one’s parents.... Birth, and in particular the circumstances in which a child is born, forms part of a child’s, and subsequently the adult’s, private life guaranteed by Article 8 of the Convention”.⁸⁴

Den traditionelle fortolkning heraf er, at staterne skal sikre en effektiv procedure til fastlæggelse af det biologisk faderskab. ”Privatlivsbegrebet kan omfatte fastsættelsen af den juridiske relation mellem et barn født uden for ægteskab og den biologiske far; respekt for privatlivet fandtes at kræve, at »everyone should be able to establish [sic] details of their identity as individual human beings«[...].”⁸⁵ Det faktum, at der i sagen sigtedes mod at afklare den biologiske sandhed, leder hen til den opfattelse, at retten til kendskab til det biologiske ophav er evident og en ret, der er primært beskyttelsesværdig.

Artikel 8 omfatter imidlertid også retten til respekt for familielivet. Ifølge retspraksis er udgangspunktet for afgrænsningen af familielivsbegrebet den traditionelle kernefamilie, som denne tradition er blevet modificeret i moderne familiepraksis.⁸⁶ Familielivsbegrebet rækker således ud over den i den europæiske tradition almindelige kernefamilie⁸⁷ og omfatter blandt andet ægtefæller, faste samlivspartnere samt mindreårige fællesbørn, børn af tidligere eller senere ægteskaber og samlivsforhold og børn født uden for ægteskab.⁸⁸ Det er imidlertid op til en konkret vurdering, om der uden for kernefamilien består et efter artikel 8 beskyttet familieliv, og familielivsbegrebet er ikke defineret – og kan ikke defineres – i konventionen, fordi subsumtionen i tilfælde uden for den traditionelle kernefamilie, som anført, kan bero på stærkt varierende individuelle faktorer.⁸⁹ Der lægges ved fastlæggelsen af, hvad familielivet omfatter, vægt på såvel biologiske som juridiske familieband – men der tages efter omstændighederne også hensyn til bestående sociale relationer, altså de facto familieliv⁹⁰ – eftersom det er blevet antaget, at ugifte samlevende er omfattet af artikel 8’s familielivsbegreb, i hvert fald når der er etableret et fast samliv i fælles husstand.⁹¹

Udover parameteret fælles bopæl kan andre faktorer, fx forholdets varighed, samt hvorvidt parret har fælles børn eller på anden måde har demonstreret deres indbyrdes forbundethed, medinddrages.⁹² Det er således ikke den formelle forbundethed mellem par ved registrering af partnerskab eller ægteskabsindgåelse – men den reelle sammenknytning – der er afgørende for, om et samliv bedømmes som omfattet af familielivsbegrebet i artikel 8 (1). I *Kroon m.fl.* 27/10

⁸³ Jf. *Mikuli* 7/2 2002 præmis 53, *Van Kück* 12/6 2003 præmis 69 og *Odièvre* 13/2 2003 præmis 29.

⁸⁴ Jf. Lorenzen, Peer (m.fl.), 2011, s. 676 og Undervisningsmateriale, s. 1.

⁸⁵ Jf. Lorenzen, Peer (m.fl.), 2011, s. 677 og Undervisningsmateriale, s. 1.

⁸⁶ Se Lorenzen, Peer (m.fl.), 2011, s. 706 og Undervisningsmateriale, s. 4.

⁸⁷ Jf. Ankestyrelsen, s. 29.

⁸⁸ Jf. Institut for Menneskerettigheders status, s.7, Lorenzen, Peer (m.fl.), 2011, s. 706 og Undervisningsmateriale, s. 4.

⁸⁹ Se Lorenzen, Peer (m.fl.), 2011, s. 706 og Undervisningsmateriale, s. 4.

⁹⁰ Jf. *K og T mod Finland* 12/7 2001 præmis 150 og *Serife Yigit* 2/11 2010 præmis 93: ”The existence or non-existence of »family life« is essentially a question of fact depending upon the real existence in practice of close personal ties”.

⁹¹ Se Lorenzen, Peer (m.fl.), 2011, s. 707 og Undervisningsmateriale, s. 4.

⁹² Jf. Lorenzen, Peer (m.fl.), 2011, s. 707 og Undervisningsmateriale, s. 5 og *X, Y og Z mod UK* 22/4 1997 præmis 36.

1994 præmis 30 blev papirløse samlivsforhold anerkendt ved at fastslå, at familielivsbegrebet "is not confined solely to married-based relationships and may encompass other de facto »family ties« where the parties are living together outside marriage".

Anerkendelsen af papirløse parforhold har gennem langvarig praksis været funderet på den forudsætning, at der var tale om forhold mellem mand og kvinde,⁹³ idet det i *EMK S mod UK 14/5 1986* blev antaget, at homoseksuelle parforhold ikke hører ind under begrebet familieliv.⁹⁴

Denne retstilstand blev imidlertid ændret med *Schalk og Kopf 24/6 2010*, der bundede i en klage over, at den manglende mulighed for at indgå ægteskab efter østrigsk lovgivning udgjorde forskelsbehandling i strid med artikel (14 og) 8.⁹⁵ »Siden [...] *Mata Estevez 10/5 2001*[...] havde der imidlertid fundet en hastig udvikling sted i de sociale holdninger til homoseksuelle par i mange lande [...]«,⁹⁶ og eftersom der flere steder var blevet åbnet op for den juridiske anerkendelse af homoseksuelle par, fandt Menneskerettighedsdomstolen det kunstigt at opretholde det oprindelige synspunkt om, at homoseksuelle par ikke kan have et familieliv omfattet af artikel 8 (1).⁹⁷ Disses samliv er således i dag omfattet af familielivsbegrebet i artikel 8 (1), hvilket også efter omstændighederne gælder deres børn.⁹⁸

Det følger af retspraksis, at der i forhold til børn som udgangspunkt lægges mest vægt på de biologiske familieband, men at de faktiske relationer mellem børn og forældre kan tages i betragtning i vurderingen af, om der konkret foreligger et konventionsbeskyttet familieliv.⁹⁹

Af det netop refererede kan udledes interesser og behov i relation til både lesbisk og deres børns konventionsbeskyttede privat- og familieliv. Rettighederne er imidlertid ikke absolutte, idet staterne, når visse formelle betingelser er opfyldt, efter artikel 8 (2) kan foretage indgreb deri. Den første betingelse er, at indgrebet har hjemmel i lov. Dette krav kaldes også legalitetskravet og bunder i og fremhæver/synliggør artikel 8's hovedformål nemlig at beskytte individet imod uvilkårlige indgreb fra statens side.¹⁰⁰ Herudover skal indgrebet være nødvendigt og det følger af fast og langvarig praksis fra Menneskerettighedsdomstolen, at dette krav i det væsentlige fortolkes som et krav om proportionalitet. Der skal være en rimelig balance mellem dét formål, der søges realiseret ved det aktuelle indgreb, og midlet dertil, som indgrebet repræsenterer.¹⁰¹ Der kan fx foretages (lovhjemlede og nødvendige) indgreb af hensyn til den offentlige tryghed, når det sker for at beskytte andres rettigheder og friheder. Dette hensyn påberåbes ofte som supplement til andre, mere præcise hensyn, hvilket skyldes den vage formulering.¹⁰² Vurderingen af, om hensynet til andres rettigheder og friheder kan legitimere indgrebet i de hensyn, der fortolkes konventionsbeskyttede, kompliceres af, at der på dette retsområde er tale om rettigheder, knyttet til privatsfæren, som ofte konflikter med hinanden.¹⁰³

---

⁹³ Jf. Lorenzen, Peer (m.fl.), 2011, s. 707 og Undervisningsmateriale, s. 5.

⁹⁴ Homoseksuelle forhold har derimod været anset for beskyttet efter artikel 8 som en del af privatlivet, jf. Lorenzen, Peer (m.fl.), 2011, s. 691.

⁹⁵ Se Lorenzen, Peer (m.fl.), 2011, s. 707f og Undervisningsmateriale, s. 5.

⁹⁶ Jf. Lorenzen, Peer (m.fl.), 2011, s. 708 og Undervisningsmateriale, s. 5.

⁹⁷ Se Lorenzen, Peer (m.fl.), 2011, s. 708 og Undervisningsmateriale, s. 5.

⁹⁸ Se Lorenzen, Peer (m.fl.), 2011, s. 708 og Undervisningsmateriale, s. 5.

⁹⁹ Det er dog ikke en præceptiv betingelse for familieliv, at forældre og mindreårige børn bor sammen, hvilket blev statueret i *Berrehab 21/6 1988 præmis 21*, og der eksisterer således allerede som følge af barnets fødsel et efter artikel 8 (1) beskyttet familieliv på tværs af generationerne.

¹⁰⁰ Jf. Lorenzen, Peer (m.fl.), 2011, s. 763.

¹⁰¹ Se Lorenzen, Peer (m.fl.), 2011, s. 766.

¹⁰² Se Lorenzen, Peer (m.fl.), 2011, s. 768.

¹⁰³ Når børnenes ret til at kende deres biologiske ophav og de lesbisk og deres ret til familiestiftelse samt forældreskabsregistrering respektive påberåbes, opstår uundgåeligt en rettighedskonflikt – som vanskeliggør afgrænsningen af den enkeltes ret til respekt for sine rettigheder overfor andres ret til respekt for deres, jf. Lorenzen, Peer (m.fl.), 2011, s. 661.

Én ting er, at der i medfør af Menneskerettighedskonventionens artikel 8 (2) kan gøres indgreb i parternes (børnens eller de lesbiske) rettigheder, der følger af artikel 8 (1), noget andet er, at et sådant indgreb typisk vil imødekomme den ene parts interesser og imødegå den andens – hvorfor vurderingen af indgrebets konventionsforenelighed henholdsvis -stridighed sjældent vil være lige til. Spørgsmålet har ikke været forelagt Menneskerettighedsdomstolen,¹⁰⁴ og der kan således intet klart svar gives på, om medmoderskabsreglerne kan konkluderes overensstemmende med Danmarks internationale forpligtelser.

Der vil alligevel i det følgende blive redegjort for, hvordan domstolen fortolker, således at der afslutningsvist kan fremlægges et konkret bud på, hvordan domstolen i en eventuel prøvelses-situation vil dømme.

Menneskerettighedsdomstolens fortolkningstradition adskiller sig generelt fra de danske domstoles. Mest tydeligt ses dét ved, at domstolen er udviklings- og målsætningsorienteret og kun sporadisk interesserer sig for den subjektive mening bag de bestemmelser, der er genstand for fortolkning. Menneskerettighedsdomstolen lægger vægt på ordlyd, formål og hensyn til effektivitet¹⁰⁵ og vil i sin afgørelses- og fortolkningsvirksomhed ofte se sig frit stillet i forhold til over tid at ændre fortolkning – særligt hvis der er tale om ændrede forhold. Ændrede forhold kan fx være, at samfundet har udviklet sig, og en ny opfattelse har vundet indpas, hvilket konkret forklarer den ændrede opfattelse af homoseksuelles samliv som beskyttet af familielivsbe- grebet i artikel 8 (1) i *Schalk og Kopf 24/6 2010* til forskel fra i *EMK S mod UK 14/5 1986*. Som følge heraf omtales domstolen i nogle sammenhænge som aktivistisk, og fortolkningsstilen kal- des dynamisk og kreativ, idet dommerne siges at fortolke i lyset af ”present day conditions”.¹⁰⁶ Domstolens afgørelser spiller dog som udgangspunkt en stor rolle, hvilket fx ses ved, at der ofte forekommer direkte henvisninger hertil, og fordi de i tidligere afgørelser brugte formuleringer ofte gentages ordret. Til trods herfor er afgørelser ikke bindende i den forstand, at de ikke kan fraviges,¹⁰⁷ og man kan i det hele taget ikke være sikker på, at retspraksis ligger fast.¹⁰⁸

Domstolen vil formentlig nå frem til, at indgrebet, medmoderskabsreglerne udgør, i de af artikel 8 (1) beskyttede rettigheder overfor børnene kan verificeres gennem artikel 8 (2). Dette resultat synes oplagt henset til de seneste årtiers samfundsudvikling, og at der i forhold til børnene i øvrigt ikke er belæg for at hævde, at de mistrives i en homoseksuel familie, endsiges lider under at være kommet til verden ved assisteret reproduktion fremfor på naturlig vis.¹⁰⁹ Det er dog langt fra sikkert, at Menneskerettighedsdomstolen vil gå dybere ind i en prøvelse, eftersom domstolen typisk – så længe der, som her, er tale om et fortolkningsspørgsmål, der ikke, grundet rettighedskonflikten, er klart konventionsstridigt – vil lade det være op til staterne selv at fore- tage den endelige afvejning.

På anførte baggrund vurderes det, at domstolen vil konkludere, at medmoderskabsreglerne ikke er i strid med Menneskerettighedskonventionens artikel 8.¹¹⁰ Denne vurdering skal desuden ses i sammenhæng med *R. L. and others v. Denmark 17/3 2017*, hvor Menneskerettigheds-domsto- len ikke fandt det i strid med artikel 8, at en genoptagelsesansøgning vedrørende en fader- skabs sag, ikke var blevet imødekommet. Dette anførte estimat, der medfører, at hensynet til de lesbiske vægtes tungere, end hensynet til børnene, disharmonerer med den opfattelse, at børns rettigheder går forud for de voksnes – hvilket også afspejler sig i den familieretlige lovgivning

¹⁰⁴ Det følger af Menneskerettighedskonventionens artikel 19 og 32, at Menneskerettighedsdomstolen har ret og pligt til at prøve de enkelte staters overholdelse af konventionen, jf. Lorenzen, Peer (m.fl.), 2011, s. 32.

¹⁰⁵ Jf. Evald, Jens (m.fl.), 2004, s. 340.

¹⁰⁶ Hvorved forstås, at der fortolkes ud fra, hvad der den pågældende dag findes hensigtsmæssigt og rimeligt, jf. Evald, Jens (m.fl.), 2004, s. 340.

¹⁰⁷ Jf. Evald, Jens (m.fl.), 2004, s. 347.

¹⁰⁸ Jf. Germer, Peter, 2010, s. 97.

¹⁰⁹ Jf. Det Etske Råds redegørelse, s. 61, note 43.

¹¹⁰ Samme vurdering fremhæves i lovforslaget, jf. LFF2012-2013.1.207, afsnit 4.

flere steder.¹¹¹ Netop til (særskilt) beskyttelse af børn findes i internationale sammenhænge Børnekonventionen,¹¹² hvis artikel 7 i nærværende sammenhæng er mest relevant. I det følgende vil der – ganske perifert – blive redegjort for artiklens indhold, ligesom det til slut vil blive vurderet, om dansk ret er i overensstemmelse med denne.

2.3.2 Børnekonventionens artikel 7

Børnekonventionens artikel 7 har på dansk¹¹³ følgende ordlyd:

Artikel 7¹¹⁴

(1) Barnet skal registreres umiddelbart efter fødslen og skal fra fødslen have ret til et navn, ret til at opnå et statsborgerskab og, så vidt muligt, ret til at kende og blive passet af sine forældre.

Det fremgår af Børnekonventionens artikel 7 (1), at børn så vidt muligt har ret til at kende og blive passet af deres forældre.¹¹⁵ Det fremgår ikke entydigt, hvilke forældre der henvises til, men det antages, at det er de biologiske forældre, eftersom det er de eneste forældre, det giver mening at referere til her, hvor det centrale er barnets ret til kendskab til sit biologiske ophav. Det er ej heller præciseret, hvad der nærmere ligger i barnets ret til så vidt muligt at blive passet af sine forældre, og dét forklarer måske, hvorfor flere lande har taget forbehold over for artikel 7 (1), så eksempelvis adoptivbørns ret til at kende deres biologiske forældre kan være underlagt begrænsninger om anonymitet.¹¹⁶

Samme afgrænsningsbehov kan opstå i forhold til donorbørn, og siden Danmark ikke har taget forbehold for Børnekonventionens artikel 7 (1), har der været rejst tvivl om, hvorvidt der er uoverensstemmelse mellem de danske regler om æg- og sæddonation, hvorefter donor kan opnå fuld anonymitet, og konventionsbestemmelserne 7 og 8.¹¹⁷ Det er pointeret, at børn – såfremt deres rettigheder skal sikres efter omtalte artikler – skal have ret til at få oplyst, hvem deres biologiske forældre er, hvis de fremsætter ønske herom.¹¹⁸ Virkningen af denne anonymitetsophævelse skal dog ikke være, at donor pålægges retlige forpligtelser over for barnet, endsi­ge at barnet modsætningsvist opnår rettigheder.¹¹⁹ Herefter kan det konkluderes, at Børnekonventionens artikel 7 (1) ikke indeholder noget klart forbud imod donoranonymitet,¹²⁰ og der er således ikke holdepunkter for at antage, at de danske regler om æg- og sæddonation vil blive vurderet i strid med Danmarks internationale forpligtelser.¹²¹ Dette kan måske samtidig tages til udtryk for, at medmoderskabsreglerne ej heller vil blive fundet i strid med omtalte internationale forpligtelser, eftersom det må antages, at dét, der følger af donation – nemlig børn, og

¹¹¹ Det fremgår fx både af forældreansvarsloven og servicelovens § 71, at barnet har ret til samvær.

¹¹² Børnekonventionen blev med enkelte forbehold ratificeret af Danmark 19. juli 1991 med ikrafttræden 18. august samme år.

¹¹³ Det bemærkes, at denne citerede version ikke er officiel, idet de autentiske udgaver alene findes på engelsk og fransk, jf. Germer, Peter, 2010, s. 95, hvortil der henvises.

¹¹⁴ Artikel 7 indeholder både stk. 1 og stk. 2, men da kun stk. 1 er relevant her citeres stk. 2 ikke.

¹¹⁵ Denne artikel skal ses i sammenhæng med Børnekonventionens artikel 8, hvori det forudsættes, at staterne påtager sig at respektere barnets ret til at bevare sin identitet, herunder statsborgerskab, navn og familieforhold, som anerkendt af loven, uden ulovlig indblanding.

¹¹⁶ Jf. KBET19981350, afsnit 7.1.1.

¹¹⁷ Jf. Waage, Jonna, 2015, s. 319.

¹¹⁸ Jf. Waage, Jonna, 2015, s. 319 og Institut for Menneskerettigheders høringssvar, s. 3.

¹¹⁹ Det bemærkes desuden, at hensynet til donorerne grundlæggende taler for at bevare anonymiteten.

¹²⁰ Jf. Waage, Jonna, 2015, s. 320.

¹²¹ Til trods for det anførte er der forbud imod ægdonation, hvis ikke den fødende kvindes partner donerer sæd, idet man fra lovgivers side vil sikre, at i hvert fald ét af barnets juridiske forældre også er barnets biologiske forælder, jf. kunstig befrugtningens lovens § 5.

hvad der naturligt relaterer sig dertil, nemlig forældreskab – må anses for konventionsforeneligt, uanset hvilken familiemæssig sammenhæng, der er tale om, når lovgivning på området i øvrigt efterleves.

KAPITEL 3: Samvær

3.1 Forældreansvarsloven

Nogle af retsvirkningerne af det juridiske forældreskab¹²² reguleres i forældreansvarsloven, der fastlægger, hvem der har ret til samvær med barnet, og indeholder bestemmelser om forældremyndighed¹²³ og barnets bopæl. Forældreansvarsloven sonderer til forskel fra Børneloven mellem begrebet forældre (om de juridiske forældre) og begrebet forældremyndighedsindehavere. Her anvendes begrebet forældre i samme betydning, som anført, og det vil kun, hvor det er relevant, fremgå om den pågældende forælder har del i forældremyndigheden.

3.1.1 Forældreansvarslovens tilblivelse

Forældreansvarsloven har rødder tilbage til 1922,¹²⁴ og loven, der er relevant her – 2007-forældreansvarsloven¹²⁵ – blev til på baggrund af KBET20061475 afgivet af Udvalget om Forældremyndighed og Samvær, nedsat af Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggender. Udvalget om Forældremyndighed og Samvær fik til opgave at overveje om gældende ret var tidssvarende, og om reglerne i tilstrækkelig grad sikrede varetagelsen af barnets interesser og behov.¹²⁶ Kommissoriet var ganske omfattende, så her skal alene nævnes, at der skulle tages stilling til, dels hvordan reglerne kan udformes, så det er utvivlsomt, at der ved fastsættelsen af samvær alene vurderes, hvad der er bedst for barnet – og dels om der bør indføres regler om barnets samvær med andre end dets forældre.¹²⁷ Når der fandtes behov for at nedsætte et udvalg med omtalte formål, bundede det i, at gældende ret i de senere år havde været genstand for kritik. En kritik, der tog afsæt i, at lovgivningen ikke havde nok fokus på det enkelte barns rolle, og at loven ikke tydeliggjorde, at det er hensynet til barnets behov – og ikke forældrenes – der er afgørende.¹²⁸

Loven fandtes i sin udformning inkonsekvent, idet princippet om barnets bedste ikke blev udtrykt tilstrækkeligt klart, men alene – til trods for at være et af grundhensynene bag loven – var gengivet i lovteksten med forskellige nuancer i afvejningen. Ulempen ved disse nuanceringer var, at der kunne følge flere fortolkningsmuligheder, hvorved kriteriet risikerede at blive uforpligtende i sin form. Kommissionen fremhævede, at den anså det for væsentligt fortsat at styrke

---

¹²² Der blandt andre, jf. Lund-Andersen (m.fl.), 2012, s. 29, udgøres af forsørgelsespligten, adgangen til (del i) forældremyndigheden, retten til samvær, barslen samt den gensidige arveret.

¹²³ Et barn er indtil sit 18. leveår som umyndig – medmindre det har indgået ægteskab – underlagt sine forældres myndighed, hvorved forstås, at forældrene skal drage omsorg for barnet og at de kan træffe afgørelse om barnets personlige forhold ud fra dets interesse og behov.

¹²⁴ Myndighedsloven blev ved lov nr. 387 af 14. juni 1995 samt ved lov nr. 388 af 14. juni 1995 ændret, så lov om forældremyndighed og samvær og værgemålsloven på baggrund af henholdsvis lovforslag nr. 176 og 191 blev vedtaget med ikrafttræden 1. januar 1996. Lov om forældremyndighed og samvær blev ved lov nr. 499 af 6. juni 2007 ændret, så 2007-forældreansvarsloven på baggrund af lovforslag nr. 133 blev vedtaget med ikrafttræden 1. oktober 2007. Her omtales værgemålsloven ikke yderligere.

¹²⁵ Inklusive ændringen som følge af evalueringen af loven i 2012. Se afsnit 3.2.2.

¹²⁶ Jf. LFF2006-2007.1.133, afsnit 1.1.

¹²⁷ Jf. LFF2006-2007.1.133, afsnit 1.1.

¹²⁸ Jf. LFF2006-2007.1.133, afsnit 1.1. FN's børnekomité udtrykte i 1998 navnlig "betænkelighed ved, at det generelle princip om barnets tarv (artikel 3) ikke er anvendt fuldt ud og behørigt indarbejdet i de danske politikker og ordninger", jf. KBET20061475, afsnit 4.1.1. Se afsnit 3.1.2.

inddragelsen af barnets perspektiv¹²⁹ i sager, der vedrører barnet. Herudover blev det anført, at det var væsentligt at inddrage allerede iværksatte bestræbelser, som blandt andet havde som formål at styrke inddragelsen af barnets perspektiv, fx den familieretlige strukturreform med ikrafttræden 1. januar 2007.¹³⁰

3.1.2 Indførelsen af samværsreglerne

Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggender fremsatte 31. januar 2007 blandt andet på baggrund af omtalte betænkning LFF2006-2007.1.133. Lovforslaget var et udslag af et ønske om en grundlæggende ændring af lovområdet, således at det fremover var barnets ret til begge sine forældre – og ikke forældrenes ret til barnet – der skulle være det bærende element for afgørelser.¹³¹ Et af hovedprincipperne bag lovforslaget¹³² var, at afgørelser skal træffes efter, hvad der er bedst for barnet. Kriteriet barnets bedste tager udgangspunkt i Børnekonventionens artikel 3 (1), hvoraf det følger, at barnets tarv¹³³ skal komme i første række i alle foranstaltninger vedrørende barnet. Bestemmelsen er en såkaldt portalbestemmelse, hvilket betyder, at princippet om barnets bedste¹³⁴ skal være vejledende i tolkningen af alle øvrige konventionsbestemmelser.¹³⁵ I et forsøg på at fremhæve hovedprincippet om, at afgørelser skal træffes ud fra barnets bedste – det vil sige ud fra barnets perspektiv – og for at imødegå føromtalt kritik, blev det foreslået at lade princippet om barnets bedste fremgå direkte af lovtæksten.

Dette resulterede i udarbejdelsen af forældreansvarslovens § 4,¹³⁶ der angiver, at afgørelser efter loven skal træffes ud fra, hvad der er bedst for barnet.¹³⁷ Herudover blev der blandt andet fremsat forslag om indførelse af muligheden for samvær med andre end forældre. Lovforslaget blev ved lov nr. 499 af 6. juni 2007 vedtaget med ikrafttræden 1. oktober 2007. Selvom der i lovforslaget kun blev foreslået realitetsændringer af dele af de eksisterende regler i lov om forældremyndighed og samvær, blev der udarbejdet en helt ny lov 2007-forældre-ansvarsloven.¹³⁸ Forældremyndigheds- og samværsreglerne undergik herved en gennemgribende revision,¹³⁹ og særligt nyskabelsen i form af forældreansvarslovens § 20, hvorefter det er muligt at fastsætte samvær med andre end forældre, er relevant her.¹⁴⁰

3.2 Samværsreglernes indhold

Samværsreglerne findes i forældreansvarslovens kapitel 4 om samvær, der foruden bestemmelser om samvær med forældre (§ 19) og andre end forældre (§ 20) rummer bestemmelser om anden kontakt (§ 22), orientering om barnet (§ 23), samvær med anbragte børn (§ 24) samt om

---

¹²⁹ Barnets perspektiv defineres som dét perspektiv, der udspringer af og er dannet gennem barnets totale livssituation og livshistorie. Det er hele barnets liv, som det opleves af barnet, der er kernen i begrebet, jf. KBET20061475, afsnit 4.6.2, og derfor ændrer perspektivet sig i takt med barnets udvikling.

¹³⁰ Jf. KBET20061475, afsnit 2.1.2.

¹³¹ Jf. LFF2006-2007.1.133, afsnit 1.1.

¹³² Jf. LFF2006-2007.1.133, afsnit 1.2.

¹³³ Ordet tarv dækker over, hvad der er det bedste eller mest gavnlige for nogen, jf. <http://sproget.dk/lookup?SearchableText=tarv> (senest besøgt: 1. juni 2017) og ordet er derfor synonym med begrebet barnets bedste.

¹³⁴ Der i øvrigt kan udledes af nogle fundamentale tanker om, at børn fuldt ud har et menneskeværd som voksne, men at de er sårbare og derfor behøver særlig beskyttelse, jf. KBET20061475, afsnit 4.6.2.

¹³⁵ Jf. KBET20061475, afsnit 4.1.1.

¹³⁶ Se tillige forældreansvarslovens § 34.

¹³⁷ Denne formulering, hvor barnets bedste angives, kan – alt afhængigt af barnets situation – rumme mangeartede forhold og hensyn, og derfor antages formuleringen ligeledes at være i overensstemmelse med teksten i Børnekonventionen, jf. KBET20061475, afsnit 2.1.2.

¹³⁸ Loven skiftede i den forbindelse navn til forældreansvarsloven for at understrege et af lovens andre hovedprincipper, nemlig at et barn har ret til to forældre, og at de sammen bærer ansvaret for barnet, jf. LFF2006-2007.1.133, afsnit 1.2. Dette hensyn omtales ikke yderligere her.

¹³⁹ Jf. LFF2006-2007.1.133, afsnit 1.2.

¹⁴⁰ Se afsnit 3.2.2.

afgørelse om udlandsrejse (§ 25). §§ 19, 20 og 22¹⁴¹ vil i det følgende blive beskrevet, analyseret og systematiseret med afsæt i den kendte donors retsstilling. Den generelle regel om statsforvaltningens afgørelser om samvær findes i § 21, mens særreglen om tvangsfuldbyrdelse af samvær findes i retsplejelovens kapitel 48 a (§ 536), hvortil der henvises.

3.2.1 Forældreansvarslovens § 19

Forældreansvarslovens § 19 er en bestemmelse om samvær med forældre og udgør grundbestemmelsen om samvær mellem barnet og dén forælder, som barnet ikke har bopæl hos.¹⁴² Det fremgår af bestemmelsens stk. 1, at barnets forbindelse med begge forældre søges bevaret ved, at barnet har ret til samvær med den forælder, som barnet ikke har bopæl hos.¹⁴³ Bestemmelsen angår barnets ret til personlig, direkte kontakt¹⁴⁴ med samværsforælderen enten i form af besøg, møder på et neutralt sted eller lignende.¹⁴⁵ Når kontakten mellem barnet og samværsforælderen på anførte måde søges bevaret, skyldes det, at der er flere fordele ved en sådan ordning, dels ”at bidrage til at opretholde tilknytningen og de følelsesmæssige relationer til den forælder, som barnet ikke (længere) bor sammen med [...], at det er vigtigt for barnets personlighedsdannelse og socialiseringsproces [...], samt at samværet kan være en aflastning for den, der har barnet boende”.¹⁴⁶ Selvom barnet ikke kan anmode om samvær (se umiddelbart nedenfor), tager forældreansvarslovens § 19 afsæt i barnets ret til samvær.¹⁴⁷ Hermed signaleres i tråd med forældreansvarslovens § 4 (og § 34), at det er barnets interesse i samværet, der er det grundlæggende kriterium ved vurderingen af, om (samværs)forælderen kan opnå samvær.¹⁴⁸ Af forældreansvarslovens § 19, stk. 2 fremgår, at forældrene har et fælles ansvar for transporten i relation til den praktiske udøvelse af samværet. Forældrene har – som det også fremgår af lovens titel – et fælles ansvar for virkeliggørelsen af samværsretten.¹⁴⁹ Forældreansvarslovens § 19, stk. 3 og 4 har formel karakter og angiver henholdsvis at forælderen, som ikke har barnet boende, kan anmode om samvær, mens bopælsforælderen har initiativret og derigennem i visse tilfælde kan anmode statsforvaltningen om, at der indkaldes til et møde.¹⁵⁰

3.2.2 Forældreansvarslovens § 20

Forældreansvarslovens § 20 er en bestemmelse om samvær med andre end forældre og udgør derfor en direkte pendant til forældreansvarslovens § 19. Bestemmelsen består af stk. 1 og stk. 2, og af førstnævnte fremgår, at statsforvaltningen efter anmodning kan fastsætte samvær ud

---

¹⁴¹ Indholdet af § 19 kun i begrænset omfang, indholdet af § 22 kun ganske perifert, og de resterende bestemmelser slet ikke, idet der henvises til bestemmelserne.

¹⁴² Se Christensen, Stine Krone, 2014, s. 298.

¹⁴³ Denne forælder kaldes en samværsforælder ud fra, at det er denne, der skal anmode om samvær, mens forælderen, barnet bor hos, kaldes en bopælsforælder.

¹⁴⁴ Udover den personlige, direkte kontakt findes der også den såkaldte anden kontakt, der omfatter telefonsamtaler, brevveksling, elektronisk post, fotografier el. lign., jf. forældreansvarslovens § 22,

¹⁴⁵ Se Christensen, Stine Krone, 2014, s. 300.

¹⁴⁶ Jf. Christensen, Stine Krone, 2014, s. 301.

¹⁴⁷ Denne ret modsvarer ikke af en samværspligt for (samværs)forælderen. Når dette er tilfældet, skyldes det opfattelsen af, at der ikke bør fastlægges samvær mod en samværsforælders ønske – samværet bør være et udtryk for den samværsøgendes egen vilje og ikke et resultat af indgriben fra det offentlige. I den forbindelse bemærkes i øvrigt, at skadevirkningerne af påtvungen samvær kan være større end ved intet samvær. Værdien af samvær underkendes dog ikke, og blandt andet derfor har bopælsforælderen mulighed for, via initiativretten i forældreansvarslovens § 19, stk. 4, at søge at medvirke til samværsforælders opfyldelse af sin moralske forpligtelse til at bevare kontakt med barnet, jf. Christensen, Stine Krone, 2014, s. 302.

¹⁴⁸ Jf. LFF2006-2007.1.133, bemærkninger til § 19. Det bør bemærkes, at det er uden betydning, hvorvidt denne samværsforælder har del i forældremyndigheden, ligesom det er underordnet, om det juridiske forældreskab følger af registrering (eller anerkendelse) efter børnelovens regler, eller om forældreskabet er fastlagt ved adoption efter adoptionslovens regler, se Christensen, Stine Krone, 2014, s. 302f.

¹⁴⁹ Jf. Christensen, Stine Krone, 2014, s. 309.

¹⁵⁰ Jf. Christensen, Stine Krone, 2014, s. 310f.

fra ét af to tilfælde: 1) hvor den ene eller begge forældre er døde eller den ene forælder er ukendt (barnet har ingen kontakt) eller 2) hvor der ikke eller kun i yderst begrænset omfang er samvær med den forælder, som barnet ikke har bopæl hos (barnet har ingen eller kun sparsom kontakt). Der stilles dog som betingelse for fastlæggelsen af samvær, at ansøgeren er en af barnets nærmeste pårørende, som det er knyttet til.

Anførte betingelse har ikke altid haft den angivne ordlyd.¹⁵¹ Barnets nærmeste pårørende, som det er knyttet til, omfatter en større personkreds, fx barnets biologiske familie såsom bedsteforældre,¹⁵² hel- eller halvsøskende samt stedsøskende.¹⁵³ Det er dog ikke barnets biologiske tilknytning i sig selv, der er afgørende for, om en person kan anses som barnets nærmeste pårørende – men derimod den sociale relation til den pågældende.¹⁵⁴ En medmor, hvis medmoderskab ikke er fastsat efter børnelovens regler, vil således være omfattet, hvilket også kan være tilfældet for hendes forældre.¹⁵⁵ Af kravet om, at barnet skal være knyttet til ansøgeren, følger at selv en person, som kun har haft kontakt med barnet i kortere tid, kan opfylde kravet om tilknytning. Personer, som dog ingen eller kun ganske sparsom kontakt har haft med barnet – hvorfor der således ingen tilknytning er opstået – vil således ikke kunne få fastsat samvær. Baggrunden for denne regel er, at ikke alle barnets nærmeste pårørende skal kunne anvende bestemmelsen til at etablere en tilknytning til barnet. Det er ikke hensigten, at en lang række forskellige pårørende skal kunne opnå samvær gennem bestemmelsen,¹⁵⁶ idet der skal være tale om en allerede eksisterende tilknytning, der kan mistes, hvis den ikke bevares – og som det vurderes, vil være bedst for barnet at bevare.¹⁵⁷

For så vidt angår tilfælde 1) har barnet mulighed for at bevare kontakten til en afdød forælders familie, uanset at forældremyndighedsindehaveren i form af den efterlevende forælder eller andre modsætter sig dette. Når det er sådan, skyldes det opfattelsen af, at det er vigtigt for et barn at kunne bevare kontakten til de personer, som det er nært tilknyttet til – også hvor og når barnets familiemæssige situation forandres. Det optimale i den kontekst, er at parterne respektive kan indgå aftale derom, men hvor dette er uladsiggørligt, har barnet gennem bestemmelsen fået adgang til samvær med andre end sine forældre.¹⁵⁸ Til forskel fra samvær efter forældreansvarslovens § 19 er der ikke her formodning for, at et samvær er i barnets interesse, og der kan således fastsættes samvær – hvis det ud fra en konkret vurdering i relation til forældreansvarslovens § 4 findes bedst for barnet at bevare kontakten til ansøgeren – trods forældremyndighedsindehaverens modstand.¹⁵⁹ I tilfælde 2) kan der fastlægges samvær med barnets nærmeste pårørende, hvor fader- eller medmoderskab efter børnelovens regler ikke er fastsat på tidspunktet for samlivsophævelsen.¹⁶⁰ En person, der har levet sammen med barnets mor og

---

¹⁵¹ 2007-forældreansvarsloven blev ved lov nr. 600 af 18. juni 2012 ændret på baggrund af evalueringen af forældreansvarsloven, således at indholdet af blandt andet forældreansvarslovens § 20 på baggrund af lovforslag nr. 157 blev ændret med ikrafttræden 1. oktober 2012. Lovændringen indebar i relation til nærværende, at § 20, stk. 1 blev udvidet til at omfatte situationen, hvor en forælder er ukendt, at § 20, stk. 2 blev lempet, så betingelsen om, at der skal foreligge ganske særlige tilfælde for, at der kan fastsættes samvær, blev ophævet, og at barnet ikke længere skulle være nært knyttet, men alene knyttet til, jf. LFF2011-2012.1.157, bemærkninger til § 20.

¹⁵² Af denne grund har forældreansvarslovens § 20 fået kaldenavnet ”bedsteforældre-reglen”.

¹⁵³ Jf. LFF2006-2007.1.133, afsnit 4.4.3.

¹⁵⁴ Jf. Christensen, Stine Krone, 2014, s. 322.

¹⁵⁵ Jf. Christensen, Stine Krone, 2014, s. 322.

¹⁵⁶ Jf. LFF2011-2012.1.157, afsnit 3.3.4.2.

¹⁵⁷ Jf. Christensen, Stine Krone, 2014, s. 323.

¹⁵⁸ Det bemærkes, at dette normalt kun vil komme på tale, hvor der ikke (allerede) er fastsat samvær med den forælder, som barnet ikke bor hos, idet konkurrerende samværsresolutioner søges undgået, hvilket i øvrigt stemmer overens med, at der kun fastsættes et begrænset samværsordninger af hensyn til barnets behov for en stabil og sammenhængende dagligdag, jf. LFF2006-2007.1.133, afsnit 4.4.3.

¹⁵⁹ Se Christensen, Stine Krone, 2014, s. 317f.

¹⁶⁰ Forud herfor kunne der for så vidt angår medmoren alene fastsættes samvær ud fra en analogislutning af bestemmelsen.

derigennem har fungeret som – en social – forælder, kan således opnå samvær med barnet som en af barnets nærmeste pårørende.¹⁶¹

Af stk. 2 fremgår, at der er mulighed for at fastsætte samvær mellem barnet og dets nærmeste pårørende, som det er knyttet til, hvis der ikke eller kun i yderst begrænset omfang er samvær mellem barnet og samværsforælderen. Det er fremhævet, at årsagen til det manglende eller yderst begrænsede samvær må tillægges stor betydning. I tilfælde, hvor samværet er afskåret eller ophævet som følge af samværsforælders forhold – og det vurderes, at det er bedst for barnet ingen kontakt at have – tilsiger beskyttelseshensynet ud fra forældreansvarslovens §§ 4 og 34, at der ikke bør fastsættes kontakt med andre, fx bedsteforældre (på samværsforælders side).¹⁶² Det samme gør sig ikke gældende, hvor samværsforælderen alene er fraværende periodevis, og derfor kan der i dén situation fastlægges samvær. I tilknytning hertil skal fremhæves, at statsforvaltningen vurderer, om en skiftevis kontakt med de samværsberettigede vil være bedst for barnet, eller om det kan forårsage ustabilitet i barnets liv henset til, at der er tale om en konfliktsituation, hvor bopælsforælderen kan være imod samværsresolutionerne.¹⁶³ Sluttelig skal det præciseres, at bestemmelsen er tænkt anvendt i de situationer, hvor en kontakt – et samvær – mellem barnet og dets nærmeste pårørende, som det er knyttet til, ikke kan opretholdes ved aftale mellem de respektive parter.

Dette scenarie kan fx udspille sig efter en samlivsophævelse, og det bemærkes i den forbindelse, at ophævelsen af samlivet – for at forældreansvarslovens § 20 kan finde anvendelse – skal have fundet sted som følge af uoverensstemmelser mellem forældrene.¹⁶⁴

3.3 Den kendte donors mulighed for samvær

Scenariet er her, at et lesbisk par sammen har valgt at få barn ved assisteret reproduktion med sæd fra en kendt donor. Ifølge børnelovens § 27 a, stk. 1 anses den kendte donor som far til barnet, der er blevet til ved assisteret reproduktion.¹⁶⁵ Det fremgår imidlertid af børnelovens § 27 a, stk. 2, at det i stk. 1 anførte ikke gælder, hvis moren, dennes partner og donor skriftligt erklærer, at morens partner skal være barnets medmor. Den kendte donor kan således frasige sig sit faderskab¹⁶⁶ og de juridiske forpligtelser, som følger deraf (se afsnit 3.1). Ved denne

---

¹⁶¹ Se afsnit 2.1.2.1.

¹⁶² Se Christensen, Stine Krone, 2014, s. 320.

¹⁶³ Se Christensen, Stine Krone, 2014, s. 320f.

¹⁶⁴ Det følger af Ankestyrelsens afgørelse af 10. maj 2012, j. nr. 2012-7310-05389, at et barns morforældre fik afslag på samvær med barnet, blandt andet som følge af, at faren modsatte sig dette, og under henvisning til, at barnet havde kontakt med moren, der dog var adskilt fra barnet, idet hun opholdt sig på et genoptræningscenter. Ankestyrelsen begrundede sin afgørelse med, at der ikke efter § 20 er hjemmel til at fastsætte samvær, når samlivsophævelsen ikke bunder i uoverensstemmelse. Det fremgår dog, at sagen burde have været afvist allerede som følge af, at der ikke var sket samlivsophævelse mellem forældreparret, der fortsat var gift, se Christensen, Stine Krone, 2014, s. 316f.

¹⁶⁵ Dette følger af børnelovens § 27 c. Se afsnit 2.2.4.

¹⁶⁶ Den angivne mulighed for at frasige sig faderskabet er enestående i dansk ret. Fædre, som i nogle tilfælde ikke vil påtage sig faderskabet, fx hvor de har haft samleje med en kvinde under opfattelsen af, at hun ikke kunne blive gravid, men hvor hun alligevel bliver det, kan, hvor meget de end måtte ønske sig det, ikke frasige sig deres juridiske forpligtelser. Dette skyldes, at lovgivningen bygger på dét fundament, at (registreringen af) faderskabet er udgangspunktet, og det vil således kræve en regel, hvis muligheden for at sige fra skulle foreligge. Denne regel kan børnelovens § 27 a, stk. 2 ses som et eksempel på. Det bør her fremhæves, at det i sig selv forekommer besynderligt, at lovgivningen ikke er konsekvent, hvad angår angivelsen af, hvornår en mand kan undslippe sine faderskabsforpligtelser. Yderligere besynderligt forekommer det, når der udtrykkes betænkelighed ved, at donor i den situation – hvor han netop er tillagt valgmuligheder (status quo, jf. børnelovens 27 a, stk. 1) – kommer til at fortryde sit (fra)valg (jf. børnelovens § 27 a, stk. 2), idet der tilsyneladende ikke (som loven er i dag) findes særregler eller trykt retspraksis, endsiges er udtrykt betænkelighed ved dén situation, at faren, hvor han har samleje uvidende om konceptionsmuligheden, utilsigtet, og uden valgmuligheder (hans ”tilvalg” er jo ufrivilligt), pålægges faderskab og tilmed forbliver bundet deraf bristede forudsætninger – idet faderskabet kom i stand på uoplyst grundlag som følge af svigagtig adfærd fra morens side – til trods. Det bemærkes, at omtalte skisma alene er

situation er der udtrykt betænkelighed (se afsnit 2.2.2), hvilket formentlig har at gøre med, at donor, i fald han intet (fra)valg havde foretaget sig, efter loven ville være (blevet registreret som) far til barnet.¹⁶⁷ Hvis donor frasiger sig faderskabet, bliver han som biologisk forælder tilmed social forælder, og i de tilfælde – hvor han måtte fortryde denne beslutning – opstår spørgsmålet, om han da kan påberåbe sig juridiske rettigheder, som han én gang har frabedt sig, (her med fokus på samvær) over for sit biologiske barn, gennem forældreansvarsloven § 20.¹⁶⁸ Spørgsmålet har ikke været forelagt de danske domstole, og der kan således intet klart svar gives på, om samværsmuligheden foreligger i praksis. I teorien fremstår svaret uafklaret, og der vil således her blive redegjort for de respektive synspunkter, hvorefter der vil blive præsenteret et bud på donors retsstilling. Et af de i teorien fremtrædende synspunkter er som følger: ”Der er i forældreansvarslovens § 20 en begrænset ret til at fastsætte samvær med andre end forældre. Bestemmelsen gælder barnets nærmeste pårørende, som det er knyttet til, og donor kunne eventuelt blive omfattet”.¹⁶⁹ Når forfatteren i øvrigt uden yderligere uddybning anfører, at der vil kunne opstå en samværsmulighed for donor, synes det forudsat, at donor omfattes af personkredsen barnets nærmeste pårørende. Det skal i relation hertil bemærkes, at der ved fastlæggelsen af de nærmeste pårørende lægges mere vægt på den sociale relation fremfor den mellem ansøgeren og barnet værende biologiske tilknytning (se afsnit 3.2.2). Herudover skal der eksistere en tilknytning mellem ansøgeren og barnet, idet formålet med samvær fastsættelsen er, at barnet ikke skal miste kontakt med én, det er bedst for barnet at bevare kontakten (og dermed tilknytningen) til. Der skal således være tale om allerede etableret kontakt, før der kan fastsættes samvær efter forældreansvarslovens § 20.

Ifølge en anden vurdering i teorien må det derfor ”antages, at statsforvaltningen i praksis vil give afslag på samvær med sæddonor allerede, fordi han ikke vil opfylde kriterierne i bestemmelsen”.¹⁷⁰ Denne opfattelse af, at den kendte donor således ikke vurderes at ville kunne opnå samvær i medfør af forældreansvarslovens § 20, bygger således på antagelsen om, at der netop i loven gøres udtømmende op med, hvem der kan få samvær.¹⁷¹ Når det skal vurderes, om den kendte donor vil kunne opnå samvær, er det afgørende, i hvilken situation, den kendte donor anmoder derom. Førstnævnte vurdering om, at donor eventuelt vil blive omfattet af bestemmelsen vil kunne forsvares, ud fra antagelsen om at den kendte donor er en del af forældreparrets omgangskreds, og således på den vis faktisk kan have opbygget et kendskab til barnet – og gennem tid – etableret den fornødne tilknytning til barnet. Omvendt kan det virke usandsynligt, at donor formår at etablere den fornødne tilknytning gennem kontakt til familien, idet han jo én gang har fravalgt at involvere sig i familien netop derved, at han forud for påbegyndelsen af behandlingen med assisteret reproduktion gav afkald på at blive registreret som far til barnet fra dets fødsel. I øvrigt kan det diskuteres, hvor relevant samværsspørgsmålet er, og hvor meget hensyn der bør tages til den kendte donor, når han har haft en valgmulighed – og af egen fri vilje har fravalgt sig såvel sine juridiske forpligtelser og rettigheder.

KAPITEL 4: Medfaderskab

---

teoretisk, da det bygger på antagelsen om, at donor ikke har mulighed for at opnå samvær gennem forældreansvarslovens § 20. Se afsnit 3.3.

¹⁶⁷ Uanset, at der er tale om et essentielt (fra)valg fra farens side, er aftaler almindeligvis ikke mulige at fortryde – og den ovenfor udtrykte betænkelighed kan derfor synes bemærkelsesværdig. Se dog afsnit 4.2.

¹⁶⁸ Bestemmelsen omhandler (barnets ret til) samvær med andre end (dets) forældre – og det skal i den forbindelse erindres, at begrebet forældre her henviser til de juridiske forældre, hvorfor donor umiddelbart som såvel biologisk og social forælder falder ind under bestemmelsens anvendelsesområde. Se afsnit 3.3.1.

¹⁶⁹ Jf. Waage, Jonna, 2015, s. 334.

¹⁷⁰ Jf. ANM2016000001-TFA, afsnit Anonym/ikke-anonym donation.

¹⁷¹ Jf. ANM2016000001-TFA, afsnit Anonym/ikke-anonym donation.

4.1 Børneloven

Da forslaget til reglerne om medmoderskab blev fremsat (se afsnit 2.1.2) blev der ikke samtidigt foreslået indførelse af regler om medfaderskab – og derfor er medfaderskab ikke et begreb i børneloven.¹⁷² Når der ikke nogetsteds i lovgivningen (i øvrigt) findes medfaderskabsregler skyldes det, at en medfar og en medmor ikke lader sig sammenligne – og at det således udelukkende giver mening at side- og ligestille en medmor med en far, som sket gennem medmoderskabsreglerne. Årsagen hertil er, at medmoren nøjagtig på samme måde som en far kan siges – sammen med den biologiske mor, der automatisk registreres som mor efter børnelovens § 30 – at have spillet en rolle i forbindelse med barnets undfangelse. Dette ved, at hun giver samtykke til behandlingen med assisteret reproduktion, der kan forårsage graviditet på samme måde som en far kan befrugte kvinde. Samme position vil en mands mandlige partner aldrig kunne indtage, eftersom han ikke kan siges at have spillet en rolle sammen med sin partner, den biologiske far, i forbindelse med barnets undfangelse. Det er således evident – funderet i biologien – at medfaderskabsbegrebet i form af en direkte pendant til medmoderskabsbegrebet i børneloven er illusorisk.

Den omstændighed, at en kvinde nødvendigvis må involveres bevirker, at aftaler – fx indgået mellem et bøssepar og en kvinde her i landet – om, at kvinden skal føde et barn med henblik på videregivelse, således at alene modtagerne af barnet derefter varetager omsorgen for barnet, kan forekomme.¹⁷³ Sådanne aftaler kaldes aftaler om surrogatmoderskab,¹⁷⁴ og er ulovlige at formidle ligesom det er ulovligt at tage sig betalt for rugemoderskab, jf. børnelovens § 31. Når der er forbud mod, at en kvinde, som føder et barn, efter fødslen udleverer det til andre, har det formentlig at gøre med, at det for moren – grundet dén tilknytning, der naturligt opstår mellem hende og barn – kan være følelsesmæssigt tungt at skulle skille sig af med barnet. En af bevæggrundene for reglerne må herudfra antages at være iagttagelsen af et beskyttelseshensyn for kvinderne – også for dem, for hvem udrukning af børn med henblik på bortgivelse måtte blive en levevej.¹⁷⁵

Det skal dog ikke overses, at der formentlig også i relation til reglens udformning er indtænkt et hensyn til børnene, der netop, hvis surrogatmoderskab var tilladt, ville blive indsat i familiekonstellationer, hvor disses juridiske familierelationer ikke ville være deres biologiske – og netop dette kan ud fra én vurdering have indvirkning på barnets opvækst.¹⁷⁶ Uanset om forbuddet, som anført, kan vurderes at være blevet til for at beskytte den enkelte kvinde, medfører forbuddet også et indgreb i kvindens autonomi, idet hun afskæres fra at kunne føde børn til andre – også i tilfælde hvor hun af altruistiske grunde måtte ønske det. Således er kvinden ikke sidestillet med manden, der netop frivilligt, og ud fra samme altruistiske tankegang, kan hjælpe fx et lesbisk par i reproduktionsøjemed og i øvrigt (også som kendt donor, se afsnit 2.2.2) kan give afkald på sit faderskab, jf. børnelovens § 27 a, stk. 2.¹⁷⁷

Bøssepars ikke-eksisterende mulighed for at opnå forældreskab sammen som henholdsvis far og medfar i regi af børneloven besværliggøres ikke alene af forbuddet mod surrogatmoderskab,

---

¹⁷² Jf. Waage, Jonna, 2015, s. 318.

¹⁷³ I den forbindelse skal det bemærkes, at der i børneloven ikke er taget højde for de situationer, hvor et bøssepar i udlandet indgår aftale med en kvinde om at hun skal udruge dem et barn. Det beror derfor på en konkret vurdering, om en dansk mand, der har befrugtet en kvinde i udlandet – og som får barnet med til Danmark – vil kunne registreres som far, se Waage, Jonna, 2015, s. 318.

¹⁷⁴ Også kaldet rugemoderskab.

¹⁷⁵ Ethiske betragtninger øver antageligvis også indflydelse, og det kan således på lige fod med ønsket om at sætte grænser for, hvilket psykologisk pres – i form af en bortgivelse af et nyfødt barn – en mor skal påføres, fx være ønsket om ikke at sætte mennesker til salg, der har været tilgrundliggende for omtalte forbud.

¹⁷⁶ Se afsnit 2.3.

¹⁷⁷ Se afsnit 2.2.2 i hvilken forbindelse det bør nævnes, at de bagvedliggende betragtninger fortalende for forbuddet for kvindernes vedkommende formentlig i et vist omfang kan overføres til mændenes forhold – hvorfor omtalte betænkelse derved, at en kendt donor afstår faderskabet (se afsnit 3.3), giver mening.

men udelukkes også som følge af, at der i Danmark kun kan registreres to juridiske forældre til et barn (se afsnit 2.2.4) – og mere præcist udtrykt, at forældreskab ikke, når det én gang er registreret, kan fratages de respektive forældre. Der kan dog blive en forældre-plads ledig, hvis moren bortadopterer sit barn og helt indlysende, hvis hun dør. Når børnelovens § 30 angiver, at dén kvinde, der føder barnet, er mor, og moderskabet ikke kan fratages (og der formentlig kun sjældent vil forekomme tilfælde med bortadoption/dødsfald), bliver der således praktisk talt ikke – hvor uretfærdigt det end måtte være – plads til, at to yderligere parter fx i form af en far og en medfar kan registreres som forældre til et barn.

4.2 Adoptionsloven

Det er i teorien blevet anført, at ”medfaderskab til en mandlig partners barn vil kunne opstå i kraft af de almindelige regler om stedbarnsadoption, jf. adoptionslovens § 5 a, som også gælder for ugifte parter af samme køn”.¹⁷⁸ Denne betragtning synes uheldig(t formuleret), idet der, som netop anført, ingen ledige forælder-pladser er, når et barn altid har en mor – og i dét tilfælde som det anførte vedrører – også har en far (hvis partner jo netop udtrykker ønske om juridisk forældreskab). Forfatteren synes således at overse, at mandens partner alene vil kunne agere social forælder for barnet, og det af forfatteren angivne ville derfor have forekommet mindre misvisende, hvis det var blevet præciseret, at det dér forudsattes, at der var en forældre-plads ledig. I relation til de tilfælde, hvor reglen kan finde anvendelse skal det bemærkes, at medforælderen – her medfaren – da tidligst kan registreres som forælder, når barnet er tre måneder gammelt, idet samtykket til adoptionen først da kan afgives, jf. adoptionslovens § 8, stk. 2, jf. § 7, stk. 1, fordi barnet ikke kan siges at være planlagt sammen af forældrene. På den måde er bøsser – i de i forvejen begrænsede tilfælde, hvor stedbarnsadoption for dem som par er en mulighed – stillet ringere end det (trods alt) var tilfældet for lesbiske forud for medmoderskabsreglernes indførelse. Dette fordi forældreskabsregistreringen for medmorens vedkommende kunne ske med virkning fra fødslen på baggrund af samtykke afgivet af moren, før barnet var 3 måneder gammelt – sågar afgivet før fødslen – netop fordi parret ansås som havende planlagt barnet sammen, jf. adoptionslovens § 8 a.¹⁷⁹

Som det fremgår, er vilkårene for familiestiftelse med børn ikke de samme for bøsser som for lesbiske. Den grundlæggende årsag hertil er, at bøsser ikke opfylder den betingelse, der stilles til såvel en medmor som en far, om at disse to respektive i fællig med moren skal (kunne sige at) spille en rolle i forbindelse med barnets tilblivelse. Man kan sige, at dette er diskrimination, men når henses til årsagen – biologien – er der rent juridisk ikke meget at stille op – så længe kravet om medvirken ved skabelsen af barnet, som forudsat i børneloven, fastholdes. Der vil imidlertid ved et lovgivningsmæssigt let indgreb kunne opstilles mulighed for stedbarnsadoption i større udstrækning, end det er tilfældet er i dag, fx ved at det blev muligt at registrere mere end to juridiske forældre.¹⁸⁰

---

¹⁷⁸ Jf. Waage, Jonna, 2015, s. 318.

¹⁷⁹ Se afsnit 2.1.2.

¹⁸⁰ Der har ikke været fremsat forslag om udvidelse af antallet af juridiske forældre endnu (se afsnit 2.2.4), men Det Etske Råd har forudset forslaget komme og har på forkant udtrykt fordele derved under forudsætning af, at der kun tildeles mere end to juridiske forældre, hvor der er en rimelig sikkerhed for, at alle de retlige forældre må forventes at få en stabil og vedvarende kontakt med barnet. Det pointeres herunder, at en eventuel udvidelse af antallet af juridiske forældre skal ske med henblik på at imødekomme barnets og ikke de voksnes behov – og i relation hertil udtrykkes der betænkelighed ved denne mulighed, idet det anføres næppe at kunne antages som fordelagtigt for barnet at have mere end to juridiske forældre i tilfælde af samlivsophævelse eller opbrud i de involverede familier, jf. Det Etske Råds høringssvar, s. 8f.

KAPITEL 5: Afrunding

5.1 Konklusion

Når der ses nærmere på mulighederne for at stifte familie i Danmark er den overordnede konklusion, at lovgivningen spiller en afgørende rolle i den sammenhæng. Dette ses først og fremmest i forhold til lesbiske ved, at medmoderskabsreglerne har defineret, at en lesbisk familie kan etableres med børn og to – kvindelige – forældre på samme måde, som i en heteroseksuel familie. Når reglerne kan siges at have været længe undervejs i forhold til, at det i 2007 blev muligt for lesbiske at blive behandlet med assisteret reproduktion, har det at gøre med, at reglerne grundlæggende ændrer ved den traditionelle familieopfattelse. Med dette alternativ til den heteroseksuelle kernefamilie risikerer børn ikke at opnå kendskab til hele deres biologiske ophav, som er en ret, de synes at have i medfør af retten til respekt for privatliv, der følger af Menneskerettighedskonventionens artikel 8. Når medmoderskabsreglerne imidlertid ikke ud fra en konkret hensynsafvejning (formodes at ville) findes i strid med artikel 8 skyldes det det modsatte hensyn, der også beskyttes i bestemmelsen i form af retten til familieliv, nemlig hensynet til de lesbikes ret til at stifte familie med børn. Forud for medmoderskabsreglerne kunne lesbiske også opnå juridisk forældreskab, men vilkårene var da anderledes, idet dette alene kunne ske ved stedbarnsadoption. Lovgivningen har således ikke alene muliggjort, men også forbedret, de lesbikes familiedannelse med børn.

Det familieretlige lovområde er præget af individers individuelle behov og interesser, der ofte konflikter med hinanden og derfor kan det være vanskeligt at udforme lovgivningen, så den enkeltes retsstilling fremgår klart. Dette er eksempelvis tilfældet med reglerne om samvær for andre end forældre. Det er således uafklaret i såvel praksis som teori, hvorvidt den kendte donor kan opnå samvær efter forældreansvarslovens § 20. Eftersom samvær kan fastsættes med personer, der er barnets nærmeste pårørende, og som barnet har en tilknytning til, er det vanskeligt at forestille sig situationer, hvor den kendte donor vil opfylde disse betingelser. Det er den sociale relation, der er afgørende i forhold til de biologiske bånd – og derudover stilles krav om, at der eksisterer en tilknytning mellem donor og barnet. Idet donor fra start har givet afkald på faderskabet, og ud fra dén betragtning, at han ikke har haft en sådan kontakt med barnet, at han har nået at opbygge en tilknytning til dette, vurderes donor således ikke umiddelbart at opfylde betingelserne – og derfor vil han formentlig ikke kunne opnå samvær i anførte tilfælde.

I relation til bøssepars muligheder for familiedannelse begrænses bøsserne – udover direkte som følge af biologien – også som følge af nugældende lovs udformning. Det faktum, at der er forbud imod surrogatmoderskab bevirker, at bøsserne ikke kan få en kvinde til at bære et barn for sig. Moren må ikke give barnet fra sig og derudover vil den fødende kvinde automatisk registreres som mor for bestandig. Dette leder hen til den næste lovgivningsmæssige begrænsning, nemlig antallet af juridiske forældre. Som reglerne er i dag kan der kun registreres to juridiske forældre, og dette efterlader øjensynligt ikke to ledige forældre-pladser til henholdsvis en far og en medfar. Af samme årsag er stedbarnsadoption kun sjældent en relevant mulighed for medfaren, eftersom det kræver, at den ene forælder er død eller at denne frivilligt går med til bortadoption. Det kan således konkluderes, at reglerne på det familieretlige område i stor grad er styrende for samfundsstrukturen i familiemæssig henseende – og hvorvidt dette findes hensigtsmæssigt – er i stor grad et politisk spørgsmål. Det skal dog her fremhæves, at der er plads til justeringer i ligestillingsøjemed i hvert fald for bøsseparrenes vedkommende, selvom en fuldstændig ligestilling nok aldrig kan komme på tale.

5.2 Referenceliste

Anvendte forkortelser er **fremhævede** efter referenceopgivelsen.

5.2.1 Love og konventioner

Lov nr. 277 af 30. juni 1922

om umyndighed og værgemål

Myndighedsloven

Lov nr. 131 af 7. maj 1937

om børn uden for ægteskab

Lov om børn uden for ægteskab

Lov nr. 132 af 7. maj 1937

om ægtebørn

Lov om ægtebørn

Lov nr. 169 af 5. juni 1953

om Danmarks Riges Grundlov

Grundloven

Lov nr. 200 af 18. maj 1960

om børns retstilling (børnelov)

Lov om børns retstilling

Lov nr. 256 af 4. juni 1969

om ægteskabs indgåelse og opløsning

Lov om ægteskabs indgåelse og opløsning

Lov nr. 279 af 7. juni 1972

adoptionsloven

1972-adoptionsloven

Lov nr. 353 af 3. juni 1987

om oprettelse af et etisk råd

Lov om oprettelse af et etisk råd

Lov nr. 372 af 7. juni 1989

om registreret partnerskab

Lov om registreret partnerskab

Lov nr. 387 af 14. juni 1995

om forældremyndighed og samvær

Lov om forældremyndighed og samvær

Lov nr. 388 af 14. juni 1995

om umyndighed og værgemål

Værgemålsloven

Lov nr. 460 af 10. juni 1997

om kunstig befrugtning i forbindelse med lægelig behandling, diagnostik og forskning mv.

1997-kunstig befrugtningsloven

Lov nr. 460 af 7. juni 2001

børneloven
2001-børneloven

Lov nr. 411 af 6. juni 2002
om etablering af Dansk Center for Internationale Studier og
Menneskerettigheder
**Lov om etablering af Dansk Center for Internationale Studier og
Menneskerettigheder**

Lov nr. 542 af 24. juni 2005
om regional statsforvaltning
Lov om regional statsforvaltning

Lov nr. 499 af 6. juni 2007
forældreansvarsloven
2007-forældreansvarsloven

Lovbekendtgørelse nr. 1821 af 23. december 2015
adoptionsloven
Adoptionsloven

Lovbekendtgørelse nr. 1820 af 23. december 2015
forældreansvarsloven
Forældreansvarsloven

Lovbekendtgørelse nr. 1817 af 23. december 2015
børneloven
Børneloven

Lovbekendtgørelse nr. 93 af 19. januar 2015
om assisteret reproduktion i forbindelse med behandling, diagnostik og forskning m.v.
Kunstig befrugtningsloven

Lovbekendtgørelse nr. 1815 af 23. december 2015
om børns forsørgelse
Børnebidragsloven

Lovbekendtgørelse nr. 1188 af 24. september 2016
sundhedsloven
Sundhedsloven

Lovbekendtgørelse nr. 1257 af 13. oktober 2016
Om rettens pleje
Retsplejeloven

Lovbekendtgørelse nr. 369 af 18. april 2017
om social service
Service-loven

FN's Verdenserklæring om Menneskerettigheder
af 10. december 1948

FN's Menneskerettighedserklæring
Menneskerettighedserklæringen

Konvention til beskyttelse af Menneskerettigheder og Grundlæggende Frihedsrettigheder¹⁸¹
af 4. november 1950
Den Europæiske Menneskerettighedskonvention
Menneskerettighedskonventionen

Konvention om Barnets Rettigheder
af 20. november 1989
FN's Børnekonvention
Børnekonventionen

5.2.2 Forarbejder

Lovforslag som fremsat: L 230, 1991-1992
om Den Europæiske Menneskerettighedskonvention
LFF1991-1992.1.230

Lovforslag som fremsat: L 208, 2003-2004
til lov om Det Ethiske Råd
LFF2003-2004.1.208

Lovforslag som fremsat: L 70, 2004-2005
til lov om regional statsforvaltning
LFF2004-2005.2.70

Lovforslag som fremsat: L 133, 2006-2007
til forældreansvarslov
LFF2006-2007.1.133

Lovforslag som fremsat: L 105, 2008-2009
til lov om ændring af adoptionsloven og forskellige andre love
(*Adoption uden samtykke, stedbarnsadoption af registreret partners barn fra fødslen m.v.*)
LFF2008-2009.1.105

Lovforslag som fremsat: L 157, 2011-2012
til lov om ændring af forældreansvarsloven, retsplejeloven og
lov om Det Centrale Personregister
LFF2011-2012.1.157

Lovforslag som fremsat: L 154, 2011-2012
til lov om Institut for Menneskerettigheder - Danmarks Nationale Menne-
skerettighedsinstitution
LFF2011-2012.1.154

Lovforslag som fremsat: L 207, 2012-2013
til lov om ændring af børneloven, lov om adoption, retsplejeloven og
forskellige andre love

---

¹⁸¹ Det bemærkes, at den citerede titel ikke er officiel, idet den autentiske udgave alene findes på engelsk og fransk, jf. Germer, Peter, 2010, s. 95, hvortil der henvises. Det samme gælder Børnekonventionen og Menneskerettighedserklæringen

(Medmoderskab m.v.)

LFF2012-2013.1.207

Lovforslag som fremsat: L 32, 2013-2014

til lov om ændring af lov om kunstig befrugtning i forbindelse med behandling, diagnostik og forskning m.v., vævsloven, børneloven, lov om børns forsørgelse og retsplejeloven

(Assisteret reproduktion som terminologi, dispensationsmulighed vedrørende opbevaringstid for æg, samtykke til behandling samt udvidelse af kredsen af ansvarlige for indberetning af alvorlige uønskede hændelser og bivirkninger i form af genetisk sygdom mv.)

LFF2013-2014.1.32

Kommissionsbetænkning 1998 nr. 1350

om børns retsstilling
af 17. november 1997

KBET19981350

Kommisionsbetænkning 2006 nr. 1475

Barnets perspektiv
af 26. marts 2006

KBET20061475

5.2.3 Retspraksis

Ankestyrelsens afgørelse af 10. maj 2012, j. nr. 2012-7310-05389

TFA2016.73

EMK S mod UK 14/5 1986

Berrehab 21/6 1988

Niemietz 16/12 1992

Kroon m.fl. 27/10 1994

X, Y og Z mod UK 22/4 1997

Bensaid 6/2 2001

Mikuli 7/2 2002

Van Kück 12/6 2003

Odièvre 13/2 2003

Serife Yigit 2/11 2010

Schalk og Kopf 24/6 2010

R. L. and others v. Denmark 17/3 2017

5.2.4 Litteratur

Blume, Peter: *Retssystemet og juridisk metode*

3. udgave, 1. oplag,

Jurist- og Økonomforbundets Forlag

København, 2016

Christensen, Stine Krone: *Forældresvarsloven med kommentarer*

2. udgave, 1. oplag,

Karnov Group Denmark A/S

København, 2014

Evald, Jens og Schaumburg-Müller, Sten: *Retsfilosofi, retsvidenskab og retskildelære*

1. udgave, 6. oplag,

Jurist- og Økonomforbundets Forlag

København, 2004

Germer, Peter: *Indledning til folkeretten*

4. udgave, 2. oplag,
Jurist- og Økonomiforbundets Forlag
København, 2010

Lorenzen, Peer, Christoffersen, Jonas, Holst-Christensen, Nina, Kessing, Peter Vedel, Schaumburg-Müller, Sten og Vedsted-Hansen, Jens: *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, Art. 1-9*

3. udgave, 1. oplag,
Jurist- og Økonomiforbundets Forlag
København, 2011

Lund-Andersen, Ingrid og Nørgaard, Irene: *Familieret*

2. udgave, 1. oplag,
Jurist- og Økonomiforbundets Forlag
København, 2012

Revsbech, Karsten, Garde, Jens, Jensen, Jørgen Albæk, Jensen, Orla Friis, Madsen, Helle Bødker og Mørup, Søren Højgaard: *Forvaltningsret – Almindelige emner*

6. udgave, 1. oplag,
Jurist- og Økonomiforbundets Forlag
København, 2016

Waage, Jonna: *Børneloven med kommentarer*

2. udgave, 1. oplag,
Jurist- og Økonomiforbundets Forlag
København, 2015

5.2.5 Andet

Anmeldelse: Adolphsen, Caroline

Jonna Waage: Børneloven med kommentarer

TFA2016.3

ANM2016000001-TFA

Blanket: Statsforvaltningen¹⁸²

Blanket 9 Samtykke og erklæring om faderskab eller medmoderskab ved assisteret reproduktion (Børneloven § 27 a, stk. 1 og 2)
af 13. november 2014

Blanket 9

Høringssvar: Det Ethiske Råd¹⁸³

angående forslag til lov om ændring af børneloven og forskellige andre love
(Medmoderskab mv.)
af 12. marts 2013

Det Ethiske Råds høringssvar

---

¹⁸² Statsforvaltningen blev ved lov om regional statsforvaltning oprettet til varetagelse af den regionale statslige forvaltning på baggrund af lovforslag nr. 70 med ikrafttræden 1. januar 2007. Lovforslaget er en udmøntning af den familieretlige strukturreform med ikrafttræden 1. januar 2007 efter aftale af 24. juni 2004, jf. LFF2004-2005.2.70, bemærkninger til § 1.

¹⁸³ Lov om oprettelse af et etisk råd blev ved lov nr. 440 af 9. juni 2004 ændret, således, at Det Ethiske Råd på baggrund af lovforslag nr. 208 blev oprettet med ikrafttræden 1. januar 2005. Det Ethiske Råd er uafhængigt, består af 17 medlemmer og rådgiver om etiske spørgsmål, særligt i relation anvendelsen af bio- og genteknologier, jf. LFF2003-2004.1.208, afsnit 1+3.1.

Artikel: Kronborg, Annette
Forvaltning af familieretligt samvær
Juristen nr. 9 – 2000
Juristen

Udredning: Ankestyrelsen, Familieretsafdelingen
Kønsneutralitet i børne- og ægteskabslovgivningen
2012
Ankestyrelsen

Høring: LGBT Danmark
over forslag til lov om ændring af børneloven og forskellige andre love (*Medmoderskab mv.*)
af 24. februar 2013
LGBT Danmarks høringsvar

Høring: Institut for Menneskerettigheder
over forslag til lov om ændring af børneloven og forskellige andre love (*Medmoderskab mv.*)
af 12. marts 2013
Institut for Menneskerettigheders høringsvar

Status: Institut for Menneskerettigheder¹⁸⁴
Menneskerettigheder i Danmark, Status: *FAMILIELIV*
2015-2016
Institut for Menneskerettigheders status

Redegørelse: Det Ethiske Råd
Ethiske problemer vedrørende kunstig befrugtning 1. del
Ret til børn? = Ret til hjælp til at få børn?
2001
Det Ethiske Råds redegørelse

Undervisningsmateriale: Vedsted-Hansen, Jens
EMRK artikel 8, s. 1-17
2014
Undervisningsmateriale

Hjemmesider:
<http://sproget.dk/lookup?SearchableText=medmor> (senest besøgt: 1. juni 2017)

<http://sproget.dk/lookup?SearchableText=tarv> (senest besøgt: 1. juni 2017)

<https://www.karnovgroup.dk/> (senest besøgt: 1. juni 2017)

---

¹⁸⁴ Lov om etablering af Dansk Center for Internationale Studier og Menneskerettigheder blev ved lov nr. 553 af 18. juni 2012 ændret, således at Institut for Menneskerettigheder på baggrund af lovforslag nr. 154 blev en selvstændig institution pr. 1. januar 2013. Dermed styrkedes instituttets stilling som Danmarks Nationale Menneskerettighedsinstitution, jf. LFF2011-2012.1.154, afsnit 1+3.1.